

Blauw

- 'Politieoptreden heeft uitleg nodig'
- Besmet met het cybervirus
- Geen wodka dit weekend

Slimmer werken

NIK-themadag

De Reehorst, Ede
6 oktober 2016

Weet wat er leeft!
Verbinding maken in tijden van polarisatie.

V O O R A A N K O N D I G I N G

Een initiatief van de Politie.

Burgers rekenen op een professionele politie die er is wanneer het nodig is, ook in een tijd van polarisatie en radicalisering in een samenleving die zich blijft ontwikkelen. Als politie sta je er middenin, vaak letterlijk. Het is langzamerhand een cliché dat de politie in verbinding moet staan met die samenleving. Wat houdt dat nu concreet in? Hoe onderhoud en ontwikkel je een netwerk als spanningen oplopen? Wat is de rol van ketenpartners en sleutelfiguren? Hoe kan je een zaak betekenisvol afdoen en hoe communiceer je daar dan over? Hoe krijg je meer zicht op de cyberwereld? Hoe maak je verbinding middels sociale media en hoe kun je ze op een goede manier inzetten? Het gaat altijd om mensen, maar ook: hoe gebruikt de politie nieuwe methoden en technieken om zicht te krijgen en te houden op “de buitenwereld”?

Op deze NIK-themadag delen collega's hoe zij weten wat er leeft, hoe zij in de praktijk verbinding maken met wijkbewoners, jeugd, slachtoffers van misdrijven en ketenpartners, zowel in de echte als virtuele wereld.

Noteer de datum van 6 oktober daarom nu alvast in jouw agenda.

De themadag wordt gehouden in congrescentrum 'De Reehorst' in Ede. Deelname aan deze dag is gratis. De officiële uitnodiging volgt eind augustus, vanaf dat moment is inschrijving mogelijk.

Voor informatie kunt u terecht op www.nikthemadag.nl of contact opnemen met het Congres- en Evenementenbureau Politieacademie, telefoon (088) 66 22 030, e-mail: congres@politieacademie.nl.

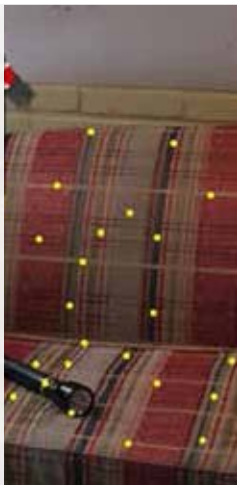
Bekijk voor informatie: www.nikthemadag.nl of volg ons op twitter [@nikthemadag](https://twitter.com/nikthemadag) #NIK69

Een initiatief van de Politie.

10 Innovatie

Voor verbetering vatbaar

Vernieuwende ideeën vanaf de werkvloer kunnen het politiewerk verbeteren. Hoe haalbaar ze zijn, blijkt door er mee te experimenteren. En voor kansrijke ideeën is meestal ook wel geld beschikbaar.

26 Digitaal

Besmet met het cybervirus

Bij termen als cryptoware en DDoS-aanvallen begint het menigeen te duizelen. Niet nodig, vinden de teamleiders van de nieuwe cybercrimeteams. 'Voor de opsporing van deze criminaliteit hoef je echt geen cybernerd te zijn.'

14 Interview

'Politieoptreden heeft uitleg nodig'

De term etnisch profileren sticht vaak verwarring. De politie mag niet discrimineren maar moet wel interpreteren, beoordelen en gericht optreden. Dat kan ervaren worden als discriminatie. Daarom moet het vaker en beter worden uitgelegd, vindt Guus Meershoek van de Universiteit Twente.

30 Reconstructie

Geen wodka dit weekend

Direct na de eerste melding van een cryptowarebesmetting zijn er al meer dan achthonderd slachtoffers. De eerste prioriteit van het gespecialiseerde rekercheteam is de schade beperken. Daarna weet het team ook de verdachten achterover te trekken.

20 Innovatie

In beeld gevangen

De hoofdverdachte van een moord bleef in de verhoorkamer stug zwijgen. Om hem toch tot praten te bewegen, maakte de Eenheid Noord-Holland een film waarin alle bewijzen aan de orde kwamen. De methode is innovatief, maar ongeoorloofde pressie ligt op de loer.

36 Interview

'Veiligheid en veerkracht staan voorop'

Eva Kwakman is sinds januari vorig jaar landelijk officier van justitie Huiselijk Geweld en Zeden. Samenwerking met andere disciplines heeft zij hoog in het vaandel. 'We moeten samen om het slachtoffer heen staan.'

6 Kort

6 Rechten van buitenlandse verdachten

6 Nieuw handboek milieucriminaliteit

8 Rol voor leidinggevende bij morele weerbaarheid

9 Stop het bloeden

Verder:

- 7 Column
- 19 Jurisprudentie
- 25 Vraagbaak
- 35 Recherchekundige
- 40 Colofon/Agenda

Illustratie omslag: Harro Meijnen | Blauw

Rechten van buitenlandse verdachten

Op Kompol zijn werkinstructies te vinden voor het omgaan met de rechten van buitenlandse verdachten. De site Rijksoverheid.nl biedt folders in diverse talen om aan buitenlandse verdachten uit te reiken.

Voorals hulpofficieren van justitie komen met buitenlandse verdachten in aanraking, maar ook voor andere politiemensen is het goed de kennis hieromtrent af en toe op te frissen. Zoals: geef verdachten die geen Nederlands spreken een folder in hun eigen taal, zorg dat ze toegang hebben tot een tolk, laat het bevel tot inverzekeringstelling vertalen en zorg dat, als ze dat willen, een derde op de hoogte wordt gebracht van hun aanhouding.

Eigen taal Sinds juni 2014 is de politie, conform artikel 27c Wetboek van Strafvordering, verplicht alle verdachten actief op hun rechten te wijzen. Hiervoor

Un autre État membre de l'UE a demandé aux Pays-Bas votre remise. C'est pourquoi la police, la Mareschaussée Royale ou un autre service de recherches vous a arrêté. Il est important que vous sachiez quels sont vos droits et obligations. Lisez donc attentivement ce dépliant.

Connaissez vos droits

- Après votre arrestation, le Procureur du Roi (ou l'officier de police judiciaire) décide si vous devez rester au commissariat (de police). Vous n'êtes pas obligé de répondre à ses questions.
- Vous avez le droit de parler confidentiellement avec un avocat. Si vous le désirez, dites-le à l'enquêteur. Dans certains cas, cette assistance peut être gratuite. L'enquêteur s'occupera de faire appeler un avocat. Vous en lirez davantage à ce sujet plus loin.
- Si vous ne parlez ou ne comprenez pas le néerlandais ou si vous le parlez ou comprenez très peu, vous avez droit à l'assistance d'un interprète. L'enquêteur contacte un interprète. Si vous ne comprenez pas, dites-le à l'enquêteur. L'interprète peut aussi vous aider si vous voulez parler avec un avocat. Cela ne vous coûte rien.
- On peut vous retenir au commissariat (de police) trois jours au plus. S'il est important que vous restiez détenu plus longtemps, c'est le Procureur du Roi qui doit prendre la décision. Demandez à votre avocat ce que vous pouvez faire si vous n'êtes pas d'accord avec la prolongation de votre détention.

zijn folders gemaakt in 26 talen, voor drie categorieën verdachten: volwassenen, jongeren tussen twaalf en achttien jaar en aanhoudingen op grond van een Europees arrestatiebevel. Zijn de folders niet op voorraad in het arrestantencomplex,

dan kan de hulpofficier ze downloaden en uitreiken bij de voorgeleiding. Ze zijn te vinden op Rijksoverheid.nl > 'Mededelingen van rechten aan de verdachte'.

Tolk Volgens de wet heeft een verdachte die geen Nederlands spreekt recht op een beëdigd tolk/vertaler. Soms is echter geen beëdigd tolk/vertaler voorhanden. Het vertaalbureau biedt dan een andere, door hen geselecteerde, tolk aan. Deze is niet altijd beëdigd. Op zich een onwenselijke situatie, maar voor noodgevallen de enige oplossing. Uiteraard komt in dat geval ook in het proces-verbaal te staan, dat gebruik is gemaakt van een tolk via het tolkenbureau en niet van een beëdigde tolk. Een uitgebreide werkinstructie staat op Kompol > Vreemdelingentaak > Tolken / vertalers > Tolk of vertaler inzetten.

Vertaald bevel In de praktijk blijkt dat de hulpofficier de buitenlandse verdachte in verzekering stelt met behulp van de tolkentelefoon. Hij/zij maakt vervolgens in BVH de documenten op orde (verhoor

Nieuw handboek milieucriminaliteit

Voor politiemedewerkers die nog weinig ervaring hebben met milieucriminaliteit en de aanpak daarvan, maar ook voor het onderwijs, is er sinds kort een Handboek Milieucriminaliteit.

Bij zijn start als lector milieucriminaliteit aan de Politieacademie was Toine Spapens op zoek naar een handzaam overzicht van verschijningsvormen van milieucriminaliteit en de aanpak daarvan. "Dat bleek er nog niet te zijn", vertelt de voormalig lector. Ook binnen het onderwijs en de politiepraktijk bestond behoefte aan een dergelijk werk. Daarom maakte hij het zelf, in samenwerking met docenten van de Politieacademie en politiemensen die dagelijks met de aanpak van milieucriminaliteit bezig zijn. Begin deze maand werd het 'Handboek Milieucriminaliteit' aange-

boden aan Stoffel Heijnsman, portefeuillehouder Milieu.

Schade Spapens: "Binnen de politie is de aanpak van milieucriminaliteit een relatief onbekende taak. Totaal ten onrechte. Er gaan enorme bedragen in om. De criminele samenwerkingsverbanden die zich bijvoorbeeld bezig houden met stroperij of de handel in illegaal vuurwerk, doen bovendien wat betreft afscherming en geweldspotentieel vaak niet onder voor handelaren in harddrugs. De schade van milieucriminaliteit voor de gezondheid van mensen, dieren en planten kan heel groot zijn." In het handboek staan verschillende voorbeelden, zoals een zaak waarin dertig Poolse arbeiders zonder adembescherming en veiligheidskleding werden ingezet om asbest uit kantoorgebouwen

Milieucriminaliteit, zoals het illegaal verwijderen van asbest, veroorzaakt enorme schade.

te slopen. Deze mensen bleken onbekend met asbest en de deskundigen achten de kans groot dat een aantal van hen hierin de toekomst aan overlijdt.

Soorten Het handboek richt zich in de eerste plaats op politiemedewerkers die

IVS en bevel IVS). Voordat het bevel IVS wordt uitgereikt aan de verdachte, dient het echter eerst vertaald te worden. De wet eist dit in artikel 59 Sv, lid 7: zo spoedig mogelijk een vertaling uitreiken. De werkinstructie op Kompol legt uit hoe via Concorde een vertaling wordt aangevraagd. Kompol > Opsporing > Algemene bevoegdheden > Rechten verdachte > Verdachte in verzekering stellen.

Het kan handig zijn om voor alle aanwezige hulpofficieren in een team één e-mailadres/wachtwoord aan te maken bij Concorde. De dienstdoende collega kan dan het te vertalen document uploaden in Concorde en de volgende collega die dienst heeft, kan het vertaalde bevel ophalen uit Concorde.

Contactmoment Verdachten hebben het recht om minstens één persoon op de hoogte te laten brengen van hun aanhouding. Dit mag ook het consulaat of de ambassade zijn. Dit staat in artikel 5 lid 1 en artikel 7 van de Richtlijn 2013/48/EU. Bied dit dus altijd aan. Artikel 27 van de Ambtsinstructie zegt uitdrukkelijk dat een politieambtenaar, en dus niet de verdachte zelf, het contact legt als dat in het belang is van de opsporing. Zet in het proces-verbaal of de verdachte gebruik wilde maken van dit recht en hoe en door wie het is uitgevoerd.

Bovenstaande informatie wordt ook gedeeld in de eenheden en is opgenomen in de nieuwsbrief voor leidinggevenden.

Foto: Harro Meijnen / Blauw

nog weinig ervaring hebben met milieucriminaliteit en de aanpak daarvan, maar die wel een belangrijke signaalfunctie hebben. Het boek geeft veel inzicht, mede dankzij de vele praktijkvoorbeelden. Eerst schetst Spapens een beeld van de soorten milieucriminaliteit, daders, schade en aanpak. Vervolgens beschrijft hij per hoofdstuk een andere vorm van milieucriminaliteit. Hij besteedt aandacht aan de aard van het probleem, de signalen en de aanpak. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen wat politieagenten zelf kunnen doen in de aanpak en wat anderen binnen en buiten de politieorganisatie daarin kunnen betekenen. Het boek is geschikt voor gebruik in de praktijk en wordt gebruikt in zowel het basis politieonderwijs als het vakspecialistisch onderwijs.

Het Handboek Milieucriminaliteit is uitgegeven door Reed Business Information en online beschikbaar in de catalogus van de mediatheek van de Politieacademie.

Zijn kleur telde niet

We zijn krap een week aangekomen op Curaçao en er gebeurt een bizar incident op Bonaire. Op ons buureiland overlijdt collega Ferry Bakx tijdens zijn dienst. Een tropische droom van een gedreven collega spat uiteen. In het begin van mijn politieloopbaan liep ik ooit stage bij de verkeersdienst van het KLPD en de naam komt me bekend bekend voor. Ferry Bakx. Ergens sta je er bij vertrek niet bij stil dat dit tijdens het werk op de Cariben kan gebeuren. Bovendien zitten wij op het moment van de dodelijke schietpartij nog in de eerste aankomstoes van de emigratie naar Curaçao. We zijn er net voor de vijfde dag.

Collega's hier die al ervaren eilandbewoners zijn, spreken hun enorme verbazing uit. Ook Bonaire rouwt massaal en organiseert een stille tocht. Dat dit op het vredelievende Bonaire kan gebeuren.

Op Bonaire wordt op 6 september, tijdens de Dia di Boneiru (de dag van de vlag), stilgestaan bij het vreselijke eind van Ferry. "Ik sta hier ook met gemengde gevoelens. Want wat er drie weken geleden is gebeurd, dat had niemand zich kunnen voorstellen", zegt waarnemend gezaghebber Evelina Betancourt-Anthony. Zij doelt op de dood van Ferry Bakx. "Maar als er iets positiefs uit voortgekomen is, dan is het de eenheid die het volk na deze gebeurtenis uitstraalde: zijn kleur telde niet. Hij was één van ons." Dit is misschien wel het grootste compliment dat je als politiecollega in de Cariben kunt krijgen.

Tijdens de voorbereiding van de uitzending naar Curaçao kregen we een training bij het Tropeninstituut. Die gaat met name over cultuurverschillen. Er worden veel voorbeelden gegeven van discriminatie waar je als *Makamba* (Papiaments scheldwoord voor Nederlander op Curaçao) tegenaan kunt lopen. Er zijn zoveel leerprocessen bij een uitzending naar de eilanden, maar cultuur is misschien wel de grootste persoonlijke verrijking. De voorbereidingen, praktische uitvoering, de cultuur, taal, het werk, de heftige criminaliteit... We zijn net begonnen hier op Curaçao en er is nog zoveel te ontdekken om te komen waar Ferry na drieënhalf jaar werken bij Korps Politie Caribisch Nederland al was: 'Zijn kleur telde niet. Hij was één van ons.' Wat een held.

Jutta Hommes

Jutta Hommes schrijft haar volgende columns in Blauw vanuit Willemstad, Curaçao.
juttapress@gmail.com

Rol voor leidinggevende bij morele weerbaarheid agenten

De Nederlandse politie beschikt over een goed ontwikkeld moreel kompas. Toch zijn er ook aandachtspunten, waarbij een belangrijke rol is weggelegd voor de leidinggevenden. Dit blijkt uit een onderzoek van de Tilburg University en de Politieacademie.

Politiewerk is per definitie moreel geladen. Agenten moeten constant afwegingen maken tussen goed en fout en snel handelen. Hun optreden moeten ze later kunnen verantwoorden. "Etnische profilering is daar een goed voorbeeld van", zegt Jaco van Hoorn, plaatsvervangend politiechef in de Eenheid Zeeland-West-Brabant. "Controleer je iemand nu wel of niet en wat is de reden daarvoor? Hetzelfde geldt voor huiselijk geweld situaties. Hou je iemand aan of verergert dat de situatie alleen maar? Zo zijn er heel veel voorbeelden waarbij agenten snel verantwoorde keuzes moeten maken. Morele weerbaarheid betekent dat je het vermogen hebt om die keuzes uit te leggen."

Uit het onderzoek blijkt dat agenten zich bewust zijn van de morele kanten van hun werk en daar onderling ook over praten. Verder zijn ze goed in staat bij het

handhaven niet alleen op formele regels te letten, maar ook op het specifieke karakter van de situatie. Jaco van Hoorn kan zich goed vinden in de conclusies uit het rapport. "Het blijkt dat de overgrote meerderheid van de politie de drive heeft om bij te dragen aan de samenleving, mensen te helpen en op te komen voor het recht. En wat dit onderzoek nog mooier maakt, is dat blijkt dat agenten dat op een gewetensvolle manier willen doen omdat zij het echt erg vinden als mensen hun handelen als ondeugdelijk ervaren. Ik herken dat volledig."

Onder druk De onderzoekers wijzen ook op een aantal aspecten die de morele weerbaarheid onder druk zetten. Zoals de invloed van negatieve of angstige individuen binnen een team, het ophopen van negatieve ervaringen en een sterke groeps cultuur die het lastig maakt een collega op diens handelen aan te spreken. Ook wijzen de onderzoekers op de rol van de leidinggevenden die het belang van morele weerbaarheid soms onderschatten.

Van Hoorn ziet daarin een aanmoediging om door te gaan op het spoor dat de politie is ingeslagen rondom operationeel

leiderschap. "Operationeel leiderschap raakt aan de dilemma's van de dagelijkse politiepraktijk: de angsten, remmingen, successen et cetera van de collega's. Leiderschap ging - en gaat misschien nog steeds - te veel om meetbare resultaten. Dit onderzoek laat zien voor welke vragen de collega's komen te staan. Het beschrijft ook wat collega's verwachten van hun leidinggevenden en wat ze daarin missen. Zo spreken ze vaak over een afwezige leidinggevende. Soms letterlijk afwezig, maar soms ook afwezig wat betreft steun en in het gesprek over de dilemma's van het werk."

Spanningen Morele spanningen zijn onvermijdelijk bij politiewerk en moeten daarom niet beschouwd worden als goed of fout en ook niet als een probleem dat om een definitieve oplossing vraagt, aldus de onderzoekers. Veel geschikter is een soort intercollegiale dialoog, om zo de morele weerbaarheid te versterken. De groeps cultuur bij de politie maakt het echter lastig collega's aan te spreken op hun gedrag. Ook hier heeft de leidinggevende een belangrijke rol, volgens Van Hoorn. "Als leidinggevende kun je het gesprek

Foto: Harro Meijnen / Blauw

Morele spanningen zijn onvermijdelijk bij politiewerk en moeten daarom niet beschouwd worden als goed of fout en ook niet als een probleem dat om een definitieve oplossing vraagt, aldus de onderzoekers.

aanmoedigen", zegt hij. "En daarbij aansluiten bij de passie van de collega, die wil bijdragen aan een veilige samenleving. Daar ligt een belangrijke rol voor leidinggevenden en operationeel experts die de dagelijkse leiding hebben. We zijn bezig met trajecten en leiderschapsopleidingen waarin dit aan bod komt. Daar moeten we dus met alle kracht mee doorgaan. Ik zie dit onderzoeksrapport als een serieuze aanmoediging om nog meer bezig te zijn met het operationeel leiderschap. Eigenlijk zou het rapport verplichte literatuur moeten zijn voor alle direct leidinggevenden."

Stop het bloeden

Na een aanslag is het grootste risico voor veel slachtoffers dat ze doodbloeden. Volgens traumachirurg Leo Geeraedts van VUmc moeten op publieke plaatsen daarom tourniquets en hemostatische gazen voorhanden zijn en moeten onder andere politiemensen een training krijgen.

Na een bomaanslag of schietpartij nemen de overlevingskansen van slachtoffers met levensbedreigende bloedingen snel af vanwege het bloedverlies. Traumachirurg Geeraedts: "Bij de hulpverlening aan deze slachtoffers is de eerste prioriteit de bloedingen stoppen. De praktijk is helaas anders. De gevaarlijke omstandigheden rondom een aanslag en de strikte scheiding tussen de taken en werkwijzen van professionele hulpverleners zoals politie (uitschakelen dader) en ambulancediensten (afwachten tot het veilig is) zorgen voor ernstige vertraging van medische hulp en leiden tot onnodige sterfte." Snelle eerste hulp ter plaatse door omstanders en professionele (niet-medische) hulpverleners - zoals politie, brandweer en beveiligers - verhoogt de overlevingskansen van de slachtoffers aanzienlijk. Door relatief eenvoudige levensreddende handelingen uit te voeren zoals het aanbrengen van een tourniquet, kunnen zij de tijd tot aankomst van professionele medische hulp overbruggen.

STOP THE BLEED™ SAVE A LIFE

1 APPLY PRESSURE WITH HANDS

2 APPLY DRESSING AND PRESS

3 APPLY TOURNIQUET

WRAP WIND SECURE TIME

CALL 911

Aandachtspunten bij levensbedreigende bloedingen:

- (Eigen) veiligheid gaat altijd eerst;
- Zoek waar de levensbedreigende bloeding is, indien nodig kleding verwijderen om het beter te beoordelen;
- Werk bij voorkeur met handschoenen aan om de bloeding te stoppen en gebruik anders een schoon stuk stof (handdoek etc) om de wond direct dicht te drukken. Bij diepe wonden kan de stof de wond opvullen;
- Zo snel mogelijk dicht drukken en druk houden tot er medische zorg is;
- Bij afgescheurde ledematen de bloeding zo dicht mogelijk bij het afgescheurde deel dichtdrukken;
- Een grote bloeding zo snel mogelijk stoppen; hoe, is minder relevant;
- Tourniquet gebruiken als deze aanwezig is. Dit kan alleen bij armen en benen. Het is belangrijk om de tijd te markeren;
- Een tourniquet altijd laten zitten. Bij twijfel medisch advies vragen;
- Het lichaamsdeel hoog houden helpt niet bij een slagaderlijke bloeding;
- Mensen met inwendige bloedingen (en mogelijke shockverschijnselen) zo snel mogelijk naar het ziekenhuis laten vervoeren, zonodig met voorrang boven andere slachtoffers. Deze slachtoffers na een aanslag snel melden aan de ambulance, want deze bloedingen zijn niet te stoppen met een tourniquet (en deze slachtoffers hebben dus voorrang op iemand die met een tourniquet ligt). Dit houdt dus ook in sommige slachtoffers snel in veiligheid brengen, zodat ze naar het ziekenhuis kunnen worden gebracht.

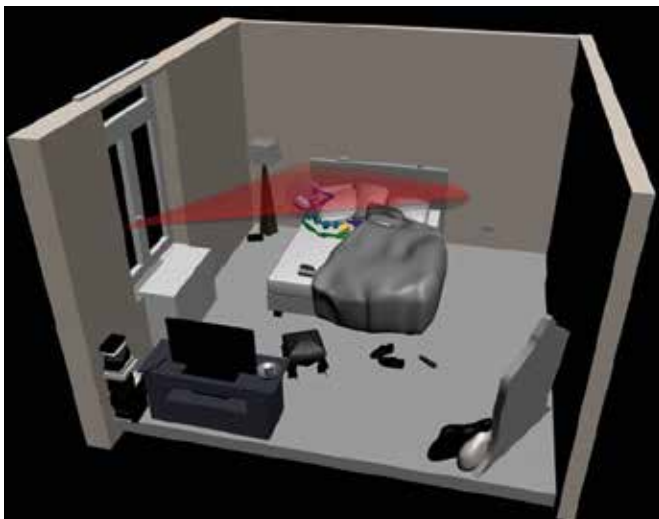
Training Dit zou een aanvulling betekenen op het huidige lesaanbod door de Politieacademie. Harriet den Nieuwenboer, C-docent Eerste Hulp Door Politie aan de Politieacademie: "In het lesprogramma is opgenomen hoe agenten grote bloedingen met hun handen moeten dichtdrukken en welke lichaamshoudingen de bloedingen kunnen verminderen. Maar het aanleggen van wonddrukverbanden, hemostatische gazen of tourniquets bij trauma's zoals amputaties leren we op dit moment niet aan."

In de VS is een speciaal tweeënhalf uur durend trainingsprogramma ontwikkeld, de Bleeding control-cursus. Traumachirurg Geeraedts is bezig met de introductie hiervan in Nederland. Hier zou de training in eerste instantie kunnen worden gegeven aan politie, brandweer en ander personeel van drukbezochte publieke ruimten (met een hoog risicoprofiel voor een aanslag) en later eventueel ook aan burgers. Daarnaast kunnen er in dergelijke ruimten koffertjes met de noodzakelijke materialen komen, naast de AED's.

Zie ook: bleedingcontrol.org en het artikel van L. Geeraedts: 'Omstanders kunnen levens redden na aanslag', Medisch contact 25, 23 juni 2016, pagina 20-22

Voor verbetering vatbaar

Vernieuwende ideeën vanaf de werkvloer kunnen het politiewerk verbeteren. Hoe haalbaar ze zijn, blijkt door er mee te experimenteren. En voor kansrijke ideeën is meestal ook wel geld beschikbaar.

Met 3D-visualisatie kan de dader van een schietincident op verschillende plekken op de PD worden neergezet.

Daaruit is af te leiden in welke situatie de schotbaan overeenkomt met de verwondingen van het slachtoffer.

De politie-eenheid Limburg en de Landelijke Eenheid doen momenteel een proef met 3D-visualisatie van dodelijke schietincidenten, op basis van beelden van de plaats delict. Daarin kan de dader op verschillende plekken worden neergezet, om te zien in welke situatie de schotbaan overeenkomt met de verwondingen van het slachtoffer. Zo zijn scenario's te toetsen van wat er vermoedelijk is gebeurd op de PD. 3D-visualisatie is daarmee ook interessant voor in de rechtszaal. Heeft de verdachte een andere lezing over de schietpartij dan het openbaar ministerie, dan kan de rechter tijdens de zitting de verschillende scenario's bekijken. Bijvoorbeeld of het wel mogelijk is dat de verdachte vanuit die hoek heeft geschoten. Dat is al met succes gedemonstreerd bij de Amsterdamse rechtbank. "Tot volle tevredenheid van iedereen", zegt Stefanie Casparie, coördinerend adviseur Innovatie van de Directie Operatiën.

Momenteel wordt onderzocht hoe 3D-visualisatie is in te passen in reguliere onderzoeken. Casparie: "Er zijn nog wel wat knelpunten. Bijvoorbeeld de vraag wie dit product moet gaan leveren, de Landelijke Eenheid of bijvoorbeeld het NFI? En het is nog wat prijzig. Dat komt doordat er wordt gewerkt met een *full bodyscan*

van het slachtoffer, die gemaakt is bij radiologie in het ziekenhuis. En doordat verschillende expertises - zoals forensische radiologie, schotrestsporen, pathologie en wapens en munitie - handmatig in het 3D-model moeten worden ingevoegd. Maar het doel is om in 2017 over te gaan van project naar product."

Stimuleren Casparie werkt centraal in een netwerk met innovatiemakelaars en specialisten. Dit netwerk wil politiemedewerkers stimuleren met vernieuwende ideeën te komen en hen helpen die uit te werken. Juist 'op de werkvloer' ontstaan namelijk vaak innovatieve ideeën, omdat die medewerkers het eerst aanlopen tegen dingen die voor verbetering vatbaar zijn. Het innovatienetwerk doet er alles aan om dergelijke initiatieven te stimuleren, omdat die het politiewerk op een hoger plan brengen. "Doordat het sneller of goedkoper werkt of de kwaliteit verhoogt", aldus Casparie. "Dat heeft uiteraard grote waarde voor de politie. Sommige leidinggevenden reageren echter nog wel eens terughoudend op zulke initiatieven, want die vergen tijd naast het reguliere werk. Daarom willen we vooral een innovatief klimaat creëren."

Vanuit een landelijk innovatiebudget is geld beschikbaar om met voorgestelde veranderingen te experimenteren. Casparie: "We hechten veel waarde aan experimenten, want daarin kun je meteen allerlei bedrijfsvoeringsaspecten meenemen om te onderzoeken of een innovatie kansrijk is. Wij hebben een innovatie-supportteam samengesteld dat daarbij kan helpen."

Geld Paul de Kruijf is innovatiemakelaar in Rotterdam en als zodanig het directe aanspreekpunt voor collega's uit zijn eenheid, die vernieuwende voorstellen hebben. "Wij nodigen mensen graag uit om in gesprek te gaan over wat wij als innovatienetwerk voor hen kunnen betekenen. Als iemand mij mailt, maken we een afspraak om over het idee door te praten. Wat is de achtergrond? Hoe urgent is het? Is het echt een vernieuwende oplossing om het probleem te *tackelen* en hoe verhoudt zich dat tot andere mogelijkheden? Heb je al leidinggevend mee, die ook in jouw idee geloven? Je moet niet al te lang praten voordat je gaat experimenteren, maar natuurlijk moet je wel een aantal dingen van tevoren afwegen. Is er straks wel geld voor, bijvoorbeeld, of subsidie misschien? Kunnen mensen zo'n verandering aan? Krijgen ze van de leiding de ruimte om te experimenteren en fouten te maken? Maar ik ga ook uit van het gevoel. Zit er passie achter een idee, willen de bedenkers er echt iets van maken?"

Uit experimenten met de bodycam bleek dat de agent beter niet eerst de beelden kan bekijken voordat hij zijn beleving vastlegt in zijn proces-verbaal.

Als De Kruijf hoort dat iemand binnen de eenheid al ergens mee bezig is, biedt hij aan om te helpen. "Niet iedereen maakt daar gebruik van en dat is prima. Sommige collega's zijn heel goed in staat zelf met de leidinggevend en andere interne hulp een concept verder uit te werken. Die mensen geef ik de ruimte. Innovatie moet zoveel mogelijk in de professionele organisatie zelf plaatsvinden. Dat is veel beter dan wanneer iets in een laboratorium of achter de tekentafel is bedacht en uitgewerkt en waarvan mensen zich afvragen: wat heb ik hieraan?"

Daarom heeft het ook geen zin om 'eindeloos' te gaan theoretiseren over kansrijke ideeën, zegt De Kruijf. "Door te experimenteren komen we er snel achter wat ze waard zijn en wat de impact is op het werkproces. Dat kun je nooit allemaal van tevoren bedenken." Als voorbeeld noemt hij een proef met bodycams voor politieagenten. "Uit die proef blijkt dat daar best nog wel wat haken en ogen aan zitten. Met zo'n bodycam leg je objectief alles vast wat je doet. Maar soms heb je een incident heel anders beleefd op het moment dat je daar stond. En dat is óók belangrijk voor de rechter. Daarom moet je in je proces-verbaal het incident beschrijven zoals jij het hebt beleefd. Maar dan kun je beter niet eerst al die beelden terugkijken. Met andere woorden: als we nieuwe technologie inzetten, moeten we goed bedenken hoe we er het best mee omgaan. In een proef of experiment kunnen we daar achter komen."

Uitwisselen De makelaars melden in het landelijke innovatienetwerk welke voorstellen vanuit hun eenheid zijn ingebracht. Als anderen daar al ervaring mee hebben opgedaan, kan die informatie worden uitgewisseld. De Kruijf: "Het komt weleens voor dat ik zelf naar een afdeling stap met een mogelijke oplossing voor een probleem waar zij tegenaan lopen."

Soms worden zogenaamde 'hackathons' georganiseerd: bijeenkomsten van mensen uit verschillende disciplines om een bepaalde problematiek boven tafel te krijgen en daar slimme oplossingen voor te verzinnen. "Bijvoorbeeld voor de jeugdportefeuille, het meldkamerdomein of voor woninginbraken. Vaak gebeurt dat samen met ketenpartners zoals burgers, gemeentes, OM en kennisinstellingen."

De leden van het netwerk, onder wie een medewerker van de Politieacademie, komen maandelijks bij elkaar om nieuwe ontwikkelingen door te spreken. In het overleg komen ook innovaties aan bod die buiten de politie-organisatie zijn ontwikkeld, bijvoorbeeld door bedrijven of wetenschappelijke instituten.

ARPro Een voorbeeld daarvan is ARPro, waarin de Technische Universiteit Delft als wetenschappelijke partner van de politie onderzoek doet naar de toepassing van *augmented reality* ('toegevoegde werkelijkheid'). De proef wordt uitgevoerd samen met de Eenheid Groningen en de Politieacademie. Het idee is om de agent op straat via zijn smartphone proactief van informatie te voorzien over de locatie waar hij zich bevindt. ARPro werkt op

>>

>> basis van GPS en kaarten als Google Maps. De toepassing is te vergelijken met het onder jongeren razend populaire Pokémon-Go.

Het idee ontstond tijdens de briefing van een basisteam. Stephan Lukosch, universitair hoofddocent aan de TU Delft was daarbij aanwezig. "Een wijkagent vertelde over hangjongeren in een fietsstalling bij een bedrijvenpand, die stenen gooiden. Hij vroeg collega's extra alert te zijn als ze daar voorbij reden. Het duurde bijna tien minuten voordat iedereen doorhad over welke fietsstalling het ging. Met ARPro hoef je daar niet lang over te discussiëren. De wijkagent kan ter plekke een foto maken, daarop markeren waar de jongeren rondhangen, en die informatie opslaan in een database. De volgende keer dat een collega daar in de buurt is, krijgt hij of zij automatisch een bericht als: 'Honderd meter noordwestelijk fietsstalling met hangjongeren.' Of hij houdt zijn mobiel met de camera aan omhoog, waarna via *augmented reality* in het beeld zichtbaar wordt waar hij op moet letten. Dat kan ook een pand zijn waar net is ingebroken of een auto die ergens verdacht lang geparkeerd staat."

Ook in het inmiddels afgeronde project 'On the spot', onder leiding van projectleider Nick Koeman, is *augmented reality* toegepast. Dat gebeurde in verschillende scenario's. In het scenario Forensische Opsporing/Plaats delict ging een technisch onderzoeker met een AR-bril de plaats delict op. Via die bril kon hij een collega of deskundige laten meekijken die zich in een andere ruimte bevond. Die kon dan tegelijkertijd suggesties doen voor het onderzoek. Het project toonde aan dat de toepassing van *augmented reality* het situatiebewustzijn van agenten op de PD en op afstand verbetert. In de andere scenario's traden andere diensten op, zoals de brandweer en de basispolitiezorg. "Op dit moment worden nieuwe technologische ontwikkelingen bekeken, zoals de Microsoft HoloLens, om voort te bouwen op de resultaten van On the spot", aldus Lukosch.

Kosten Het invoeren van nieuwe technieken kan soms op financiële bezwaren stuiten. Maar volgens De Kruijf spelen bij het besluit om wel of niet te experimenteren, niet alleen de eventuele uitvoeringskosten een rol. "Je moet voorkomen dat je een project in de kiem smoort door te zeggen: 'Dat gaat later ontzettend veel kosten, dus laten we het maar niet doen.' Nee, doe dat experiment vooral wél, want technologie die doorontwikkelt, wordt ook steeds goedkoper. Wij waren drie jaar geleden bezig met een wapenscanner met radartechnologie. Die radars waren toen ontzettend duur, maar worden nu massaal geproduceerd voor de auto-industrie, voor zelfrijdende auto's. Die worden binnenkort dus veel goedkoper. Dat soort ontwikkelingen gaat snel."

De kosten hangen ook af van hoe groot de doelgroep is, zegt Stefanie Casparie. "Het maakt nogal verschil of een toepassing specifiek voor bijvoorbeeld de havenpolitie is, of voor alle wijkagenten, de noodhulp of de hele opsporing." En soms kunnen budgetten opnieuw verdeeld worden. De Kruijf: "Door een bepaalde innovatie in te voeren, hoef je misschien iets anders niet

Samen met de TU Delft doet de politie onderzoek naar de toepassing van *augmented reality*. Met een speciale bril bekijkt een politiemedewerker de PD.

meer te doen, of in een andere mate. Met een herverdeling van je budget kun je dan misschien die vernieuwing toch mogelijk maken. Een experiment levert gegevens op voor die uiteindelijke businesscase en daarop kan het management redelijk afgewogen beslissingen nemen."

eWitness Soms levert een experiment al een bruikbare verbetering op voordat alle gewenste technologie voorhanden is. Bijvoorbeeld bij het project eWitness, van Roel Boon van de Eenheid Noord-Holland. Dat is gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek: een getuige geeft meer en betere informatie wanneer hij zelfstandig zijn verhaal kan doen - de zogenaamde 'free recall' - dan wanneer een verhoorder constant vragen stelt. Dat bleek ook bij experimenten met eWitness. Computerondersteuning behoeft de verhoorder onder andere voor tunnelvisie en voor het stellen van gesloten vragen. Momenteel wordt gewerkt aan automatisering van de vervolgstappen, zoals het doorvragen op verklaringen. Stefanie Casparie legt uit: "Het prototype was nog

Vanaf een andere locatie kan een collega meekijken met de politie-medewerker en suggesties doen voor het onderzoek...

uitsluitend ingericht op het vrije verhaal. We willen kijken of we alvast, zonder apparatuur, de leerpunten uit het eerste experiment kunnen toepassen op de getuigenverhoren. Dus de getuige ruimte geven voor het vrije verhaal en zijn zintuigen aanspreken, om hem te stimuleren zich een zo compleet mogelijk beeld van de gebeurtenis voor de geest te halen."

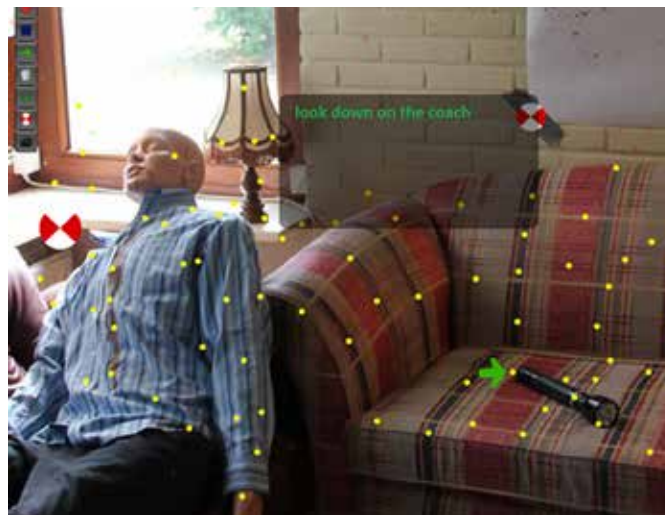
Mogelijk kan kunstmatige intelligentie ondersteuning bieden bij het doorvragen. Dat wordt momenteel in een ander project onderzocht, gericht op online aangifte. Casparie: "Als iemand bijvoorbeeld aangifte doet van oplichting via Marktplaats, kan kunstmatige intelligentie extra vragen aanleveren. Bijvoorbeeld: Is er al betaald? Of: Is er al een pakketje afgeleverd, zodat er sprake is van een transactie? Dat zijn belangrijke zaken om in een procesverbaal op te nemen. Maar dat innovatieproject kan nog wel anderhalf jaar duren."

Veilig Paul de Kruijf pleit ervoor beter gebruik te maken van technologieën die al voorhanden zijn. "We zijn nog niet de in-

novatieve organisatie die we graag willen zijn. We zitten nog een beetje te veel in de oude beweging van dingen maken en afmaken, en van keurige grote projectplannen. Willen we de beschikbare technologie ten volle kunnen benutten, dan moeten we het anders gaan doen, sneller handelen. Sommige collega's vinden het ook frustrerend dat dingen voor hun gevoel niet snel genoeg gaan. Thuis zijn zij al volop met nieuwe technologie bezig, maar op het werk kan het nog niet."

Een remmende factor is dat sommige innovaties bij de politie aan zeer strenge eisen moeten voldoen. Anders kunnen er - bijvoorbeeld juridische - tekortkomingen ontstaan. De Kruijf: "In dat krachtenveld zitten we nu eenmaal. Het moet snel gaan, maar het moet ook veilig zijn en aan de regels voldoen, zeker als het opsporingsmiddelen betreft."

Toch maakt de Nederlandse politie vergeleken met andere landen geen slechte beurt als het gaat om innovaties, vinden de geïnterviewden. Zo is volgens Stephan Lukosch de toepassing van augmented reality door de Nederlandse politie internationaal gezien een unicum. "Je hoort er wel verhalen over, maar in andere landen ben ik het nog niet tegengekomen." De Kruijf vult aan: "Bij de afdeling Innovatie van de Londense politie hebben we laatst wat dingen gezien, waar wij in Nederland echt al twee stappen verder mee zijn. Misschien realiseren wij ons te weinig dat we het in Nederland best goed doen vergeleken met andere korpsen."

...zoals: 'Kijk daar beneden op de bank.'

Wilt u reageren op dit artikel?

Mail naar Redactie.blauw@politieacademie.nl

Voor meer informatie:

Landelijk intranet > Ondersteuning > Innovatienetwerk
Hier staan ook de gegevens van de innovatiemakelaars in de eenheden en kunnen ideeën worden ingebracht.

Lees ook het artikel: In beeld gevangen, op pagina 20-24 van dit nummer.

*'Politiemensen treden gericht op,
ze zoeken, interpreteren en beoordelen
en dat moeten ze ook'*

'Politieoptreden heeft uitleg nodig'

De term etnisch profileren sticht vaak verwarring. De politie mag niet discrimineren maar moet wel interpreteren, beoordelen en gericht optreden, kortom profileren. Zulk optreden kan ervaren worden als discriminatie. Daarom moet het vaker en beter worden uitgelegd, vindt Guus Meershoek van de Universiteit Twente.

De combinatie zwarte man plus dure auto was aanleiding om rapper Typhoon staande te houden. Excuses volgden. Een felle discussie over etnisch profileren brandde los. Wat is etnisch profileren eigenlijk? Onderzoekers zeggen: 'het disproportioneel vaak staande houden van burgers op grond van hun zichtbare etnische achtergrond en/of huidskleur.' Politieoptreden kan in de praktijk echter heel anders ervaren worden dan het is bedoeld. Een actie tegen verboden wapenbezit kan door burgers die nodeloos worden gecontroleerd – en dat zijn altijd de meeste – heel gemakkelijk worden ervaren als discriminatie. De beschuldiging van etnisch profileren klinkt dan al snel. De politie moet oog hebben voor die ervaring, meer uitleg geven over het doel van haar optreden en de belasting waar mogelijk beperken of compenseren, aldus Guus Meershoek, universitair docent Maatschappelijke Veiligheidszorg aan de Universiteit Twente en lector aan de Politieacademie.

'De leiding moet uitleggen dat politieoptreden soms onvermijdelijk belastend is voor burgers'

Gericht Meershoek: "Mensen in gelijke omstandigheden ongelijk behandelen vanwege etnische of andere kenmerken – etnisch profileren dus – is discriminatie en dat mag niet. Die norm is glashelder. Het grote probleem is: in de praktijk zijn de omstandigheden zelden gelijk. Als er een overval is gepleegd en er loopt een zwarte man weg, dan houd je die uiteraard niet aan omdat hij zwart is. Maar je mag wel kijken wat er gebeurd is, hoe die man zich gedraagt. Politiemensen zijn geen ambtenaren achter een bureau. Ze treden gericht op, ze zoeken, interpreteren en beoor-

delen, ze schatten situaties in, nemen beslissingen en handelen naar bevind van zaken. Dat mag de politie doen, dat moet zelfs. De leiding zal het personeel ook efficiënt en gericht inzetten. Dat betekent dat de politie meer en vaker optreedt op plaatsen waar problemen zijn en waar criminaliteit is. Dat geldt zowel voor controles als voor de opsporing van strafbare feiten. En omdat de bevolking niet gelijk over het grondgebied is verdeeld, worden sommige groepen met intensiever politietoezicht geconfronteerd dan andere. Als het vooral de lasten van toezicht zijn, zit daar iets onrechtvaardigs in, dat heel goed als discriminatie kan worden ervaren."

Ergernis "Etnisch profileren gaat dus over meer dan goed of fout politieoptreden. De publieke verontwaardiging is ook uiting van een maatschappelijk probleem, namelijk dat jongeren uit etnische groepen ervaren dat ze minder sociale stijgingskansen hebben. Dat is een reëel probleem. En dan is de politie een heel voor de hand liggend instituut om je ergernissen op te focus-

>>

Guus Meershoek

Guus Meershoek is universitair docent Maatschappelijke Veiligheidszorg aan de Universiteit Twente en lector Politiegeschiedenis aan de Politieacademie. Meershoek studeerde politicologie aan de Universiteit van Amsterdam en promoveerde op een onderzoek naar de rol van de Amsterdamse politie tijdens de Duitse bezetting. Hij deed onderzoek naar de (bestrijding van de) georganiseerde misdaad, verkeerspolitie, undercover-politiewerk en internationale politie-samenwerking. Hij publiceert regelmatig columns over politiezaken in Recht en Bestuur van NRC-Handelsblad. In zijn vrije tijd is hij scheidsrechter in het amateurvoetbal.

>> sen. Jongeren ergeren zich eraan dat ze vaak nodeloos worden staande gehouden en combineren dat met hun ergernis over het gebrek aan stageplekken en over alledaagse discriminatie. De politie moet gewoon haar werk doen, respectvol, zoals het hoort, maar wel met oog voor die terechte ergernissen. Dat laatste legt de politie mijns inziens te weinig aan de dag. Jongeren zien bovendien hoe tegen discriminatie in de VS wordt geprotesteerd en hoe daar gevallen van politiegeweld direct worden gefilmd en via sociale media gedeeld. Dat nemen ze over. De situatie lijkt wel wat op die in de jaren zestig toen jongeren sneller dan de politie ontdekten welke impact de televisie had. De politie oriënteert zich onvoldoende op wat er in de VS gebeurt (zie kader Geweld in de Verenigde Staten, red.) en welke uitstraling dat op Nederland kan hebben. In heel wat Amerikaanse politiekorpsen is sprake van hardgrondig racisme, maar er worden ook initiatieven ontplooid om dat te bestrijden en een positieve band met zwarte jongens te ontwikkelen. Daar kunnen wij van leren, ook al hebben wij over de gehele linie een betere politie."

'De politie wordt efficiënt ingezet, dus op plaatsen waar problemen zijn en waar criminaliteit is'

Barrières "In de discussie over etnisch profileren speelt dit brede maatschappelijke en sociale probleem mee. Dat wil ik voorop stellen. Uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau blijkt dat de segregatie in Nederland toeneemt. Na jarenlange gestage toenadering groeien sociale en etnische groepen nu uit elkaar. Jarenlang nam het aantal gemengde huwelijken toe, maar daar lijkt een kentering in gekomen. De schooluitval en werkloosheid van allochtonen is groot. Gestimuleerd door de nieuwe

sociale media, trekt men zich ook mentaal terug binnen de eigen sociale en etnische groep. Voor sommige jongeren zijn websites en televisiezers uit het Midden-Oosten de voornaamste bron van kennis van de wereld. De segregatie vergroot het risico

op rellen en protesten en kan radicalisering bevorderen. Jongeren uit etnische groepen lopen tegen allerlei sociale barrières aan. Zij zijn vaak goed opgeleid, hebben jarenlang opgetrokken met leeftijdgenoten en ontdekken dan dat zij toch minder kansen op

stageplaatsen en banen hebben. Die ergernis vindt weerklank in de discussie over etnisch profileren, en ook in die over Zwarte Piet. De politie moet zich niet kortzichtig vastbijten in een verweer tegen eventueel ongefundeerde beschuldigingen, maar oog hebben voor dat grotere probleem. Ook al kan ze dat niet oplossen."

Onderzoek "Uit onderzoek is tot nog toe niets gebleken van structurele discriminatie door de politie. Ik spreek dan over de onderzoeken van de Twentse bestuurskundigen Svensson, Sollie en Saharso en van de Leidse criminologe Van der Leun en anderen (zie kader Onderzoek naar etnisch profileren, red.). Jongeren uit etnische minderheden worden weliswaar vaker door de politie staande gehouden en gecontroleerd dan jongeren zonder die achtergrond, maar die andere behandeling is verklaarbaar op grond van hun gedrag - ze zijn langduriger op straat - en van de groepen waarvan zij deel uitmaken - zij trekken vaker op met jongens met criminele antecedenten. Van stelselmatige discriminatie is niets gebleken. Maar uit die onderzoe-

Geweld in de Verenigde Staten

In 2014 schoot een Amerikaanse politieagent de achttienjarige zwarte Michael Brown dood in Ferguson, Missouri. Rellen waren het gevolg.

Toen een paar maanden later bekend werd dat de politieman niet werd vervolgd, werd de noodtoestand afgekondigd. Kort daarop, in december 2014, werden twee agenten doodgeschoten. Het was aanleiding tot de oprichting van de Blue Lives Matter-beweging, in reactie op de al langer bestaande Black Lives Matter-beweging.

Sindsdien volgen incidenten met dodelijke schietpartijen elkaar sneller op. Onderzoek door The Washington Post toont aan dat het aantal doden door politiegeweld in de VS in de eerste helft van 2016 met zo'n zes procent is toegenomen ten opzichte van de eerste helft van 2015. Daarnaast blijkt dat zwarten in de VS een 2,5 keer grotere kans hebben te worden doodgeschoten dan witte Amerikanen. In totaal kwamen vorig jaar ongeveer duizend mensen om door politiegeweld, van wie de helft wit. Ook het aantal agenten dat onder diensttijd wordt beschoten en gedood neemt toe. Op 8 juli van dit jaar werd tijdens een demonstratie tegen politiegeweld in Dallas geschoten op politiemensen. Twaalf van hen raakten gewond en vijf overleden.

Incidenten worden steeds vaker opgenomen op video en direct gedeeld via sociale media. Vorig jaar werd veertien procent van de incidenten opgenomen, inmiddels is dat 21 procent. Recente voorbeelden: Alton Sterling in Baton Rouge en Philando Castile in Minnesota.

Voor een Amerikaanse visie op dit probleem, zie: *Executive sessions on policing and public safety* van de Harvard Kennedy School, in het bijzonder de paper 'Race and policing: an agenda for action'. De papers zijn te vinden op de website van Harvard Kennedy School.

ken komt tegelijkertijd naar voren dat hun perceptie anders is. Zij voelen zich wél gediscrimineerd. En daar heeft de politie dan toch rekening mee te houden.”

Gepakt “Er zijn buurten waarin de politie meer aanwezig is dan in andere. Daar krijgen burgers vaker met de politie te maken, worden vaker staande gehouden, hebben meer last van de politie. Dat geldt ook voor burgers die niets op hun kerfstok hebben. Dan gaat het verschil tussen de intentie van de politie en de uitkomst van het optreden opspelen. Stel dat er in een buurt veel geweldsdelicten hebben plaatsgevonden waarbij slachtoffers zijn gevallen, zoals het geval is geweest in Amsterdam Zuid-Oost waar zwarte jongens hun conflicten gewapend beslechtten. De politie gaat intensief op vuurwapens controleren om op die manier het geweld te stoppen. Die intentie is zuiver, zelfs in het belang van zwarte jongens. Maar zo’n actie brengt ook met zich mee dat burgers uit die wijk die niets verkeerd hebben gedaan vaker door de politie worden ‘lastig gevallen’. De uitkomst kan wel zijn dat het geweld is verminderd, maar tegelijkertijd is er een groep burgers met het gevoel: wij worden steeds gepakt, de politie is tegen ons. Je kunt dat *collateral damage* noemen, maar je mag het niet ontkennen: het kan het gevoel van veiligheid van die burgers aantasten.”

Pluriform “Een gerechtvaardigde actie zonder enig discriminatoir oogmerk kan dus tot gevolg hebben dat een groep burgers zich toch onheus bejegend of zelfs gediscrimineerd voelt. De politie moet daar oog voor hebben en respectvol en duidelijk haar optreden uitleggen en rechtvaardigen. Objectieve richtlijnen zijn niet te geven. Soms kan gerechtvaardigd optreden zoveel kwaad bloed zetten dat je je moet afvragen of optreden verstandig is. De leiding moet die afweging maken, maar individuele politiemensen op straat soms ook. Natuurlijk betekent dat niet dat je van alles door de vingers moet zien. Je moet doortastend en professioneel optreden. Een respectvolle opstelling vergroot de acceptatie van belastend politieoptreden. Dat bevestigt onderzoek keer op keer. Het is belangrijk oog te hebben voor de belevingswereld van - in de ogen van de politie - ‘lastige’ groepen. Interne problemen, zoals de reorganisatie, maken dat voor de politie niet altijd gemakkelijk. Meer diversiteit onder het personeel zou ook helpen. De politie is naar mijn smaak nog veel te weinig pluriform. Er is

Onderzoeken naar etnisch profileren

De afgelopen jaren verschenen diverse onderzoeken naar etnisch profileren.

Dr. Jörgen Svensson, Henk Sollie MSc. en prof.dr. Sawitri Saharso van de Universiteit Twente observeerden het contact tussen jongeren en politiepersoneel in drie grote Nederlandse steden. Hun bevindingen staan in het onderzoek ‘Pro-actief handhaven en gelijk behandelen’ (2012).

Verkenning In het onderzoek ‘Etnisch profileren in Den Haag? Een verkennend onderzoek naar beslissingen en opvattingen op straat’ (2014) trekken prof. dr. Joanne van der Leun, hoogleraar criminologie aan de Universiteit Leiden, en vier andere onderzoekers de volgende conclusie: ‘De hoofdconclusie (...) is dat er een sterke discrepantie bestaat tussen de observaties van het politiehandelen, de uitleg die hierover wordt gegeven door de politiefunctionarissen, en de percepties van de jongvolwassenen op straat. Bij het observeren in de drie Haagse wijken zijn geen aanwijzingen gevonden voor structureel etnisch profileren, maar in de interviews wel voor problemen in de percepties over en weer. De observaties lieten zien dat weliswaar veel personen met een migrantenachtergrond door de politie worden benaderd, maar ook dat het politieoptreden in veruit de grote meerderheid van de situaties goed te rechtvaardigen is op grond van concrete gedragingen, informatie of situationele omstandigheden.’

wel geworven onder allochtone jongeren, maar het blijkt moeilijk om ze binnen te houden. Daar zouden we meer moeite voor moeten doen, want we hebben ze nodig. En zij de politie.”

‘Jongeren voelen zich gediscrimineerd en daar heeft de politie rekening mee te houden’

Impact “Discrimineren mag niet, maar er kan een goede reden zijn dat de politie zich in een bepaalde periode op een bepaalde plek specifiek richt op jonge mannen die in dure auto’s rijden. Dan kan het dus gebeuren dat iemand als Typhoon wordt staande gehouden terwijl hij niets verkeerd heeft gedaan. Dat moet uit te leggen zijn. Basisteamchefs zouden er goed aan doen om aan het publiek bekend te maken waarom de politie in hun buurt zo’n actie houdt. Zo kan de politie de ergernis en het gevoel altijd maar gepakt te worden en onevenredig vaak gecontroleerd te worden, enigszins wegnemen. Dan beperk je die *collateral damage*. Het gaat om meer dan alleen de boeven vangen. Meer uitleg over het eigen optreden kan veel verhelderen.”

Steun “Belangrijk is *feeling* te hebben met ‘lastige’ jongeren, om contact te leggen en te onderhouden. Streng kunnen zijn,

>>

>> maar ook steun bieden, en bij gelegenheid bijvoorbeeld be middelen bij het zoeken naar een stageplaats. Hoort dat tot de politietaak? Ik vind van wel. Het maatschappelijke probleem dat ik schetste, kan de politie niet oplossen, maar zij kan jongeren wel laten merken dat de rechtshandhaving er ook voor hen is. Dat kan ook remmend werken op het doorschieten in criminaliteit of radicalisering. Voormalig Amsterdams korpschef Jelle Kuiper zei: de politie is er ook om vrede te stichten. Dat klinkt wat wollig, maar de politie heeft wel een verantwoordelijkheid in de zorg voor redelijke omgangsvormen, voor onderling vertrouwen. De Haagse korpschef Kees Peijster zei in de jaren zeventig van de vorige eeuw al dat de politie er niet alleen is om overtreders te corrigeren en misdaden op te helderen, maar ook om burgers in staat te stellen aan de samenleving deel te nemen en van hun rechten gebruik te maken. Goed politiewerk kan een uitweg bieden uit de vicieuze cirkels waarin allochtone jongeren in achterstandswijken vaak gevangen zitten."

'De achterstandssituatie van allochtone jongeren is het werkelijke probleem'

Berucht "Voor structureel discrimineren door de politie zie ik geen aanwijzingen. Incidenteel zal het wel voorkomen. Ik ontmoet in het politieonderwijs basisteamchefs in opleiding en ik geloof niet dat er zelfs maar één is die een cultuur zou tolereren waarin discriminatie gedijt. Dat is vroeger wel anders geweest. In de jaren zeventig was bijvoorbeeld bureau Warmoesstraat berucht. Hoeveel gevallen van discriminatie er zijn, is niet te zeggen. Vaak zal het zich voordoen in de vorm van overmatig geweldgebruik, maar waarom dat gebeurt, wordt lang niet altijd geregistreerd. In het algemeen kun je zeggen dat wij in Nederland een heel goede politie hebben: goed opgeleid, weldenkend en sociaal vaardig. Internationaal doen wij het helemaal niet slecht. Wat optreden betreft dan, ik heb het niet over de organisatie. Na de dood van Mitch Henriquez, die in juni vorig jaar om het leven kwam na een aanhouding in Den Haag waarbij een nekklem werd gebruikt, is een oproep gedaan om onderzoek te doen naar racisme in het korps. Ook werd bepleit naar Londens voorbeeld de politie te verplichten bij gevallen van staandhouding en controle een formulier in te vullen en aan de gecontroleerde burger uit te reiken zodat die bewijs heeft van een eventueel onrechtmatig optreden. Naar mijn idee maakt dat de problemen alleen maar groter. De achterstandssituatie van allochtone jongeren is het werkelijke probleem."

Ongenuanceerd "De commotie na de aanhouding van Typhoon vond ik wat overtrokken. Het is vreselijk jammer dat

"Soms kan gerechtvaardigd optreden zoveel kwaad bloed zetten dat je je moet afvragen of optreden verstandig is."

de reacties die politiemensen op het landelijke politie-intranet plaatsten, in de landelijke pers zijn beland. Dat heeft de publieke discussie geen goed gedaan. Ik vind sowieso dat je mensen niet op die manier moet laten reageren op berichten. Het levert bijna altijd een overmaat aan ongenueanceerde reacties op en vaak hebben mensen al snel spijt van wat ze in een eerste opwelling hebben geschreven. De leiding behoort wel te reageren. Die zou moeten uitleggen hoe het kan gebeuren, gezien de taak en de opdracht van de politie, dat iemand als Typhoon vaker dan gemiddeld wordt gecontroleerd; dat politieoptreden soms onvermijdelijk belastend is voor burgers. En als er een keer duidelijk onjuist of onbehoorlijk is opgetreden, behoort een teamchef niet te schromen zijn of haar excuses aan te bieden. De politie moet respectvol optreden. Dat is onderdeel van haar professionaliteit. Discrimineren mag niet, gericht optreden wel. Meer en duidelijker uitleg over zulk optreden zou helpen."

Wilt u reageren op dit artikel?

Mail naar redactie.blauw@politieacademie.nl

Voor meer informatie:

Kompol: zoekterm discriminatie

Via navigeren: [Arbocatalogus](#) > [Sociale veiligheid](#) > [Externe discriminatie en intimidatie](#) + [Interne discriminatie en intimidatie](#)

In deze rubriek bespreekt Rob van Dartel uitspraken die recent gepubliceerd zijn op rechtspraak.nl. Van Dartel is plv. officier van justitie en coauteur van het zakboek proces-verbaal en bewijsrecht dat onderdeel uitmaakt van de serie zakboeken politie. Deze keer gaat het over de vraag wat laden en lossen is en over het voorhanden hebben van spullen die bestemd zijn voor het kweken van hennep.

Lossen of parkeren?

Het geval De betrokkene en zijn vrouw vervoerden op een aanhangwagen een wandmeubel. Na het stilzetten van de auto werd het meubel naar de vijfde verdieping gebracht, terwijl de auto en aanhangwagen bleven staan. Er gold daar een parkeerverbod (bord E1). De betrokkene kreeg een bekeuring vanwege het parkeren in strijd met dat verbod.

Het verweer De betrokkene voert aan dat er geen sprake was van parkeren, maar van laden en lossen. Het meubel moest naar de vijfde verdieping en dit was enige gelegenheid om met een auto met aanhanger te staan, omdat deze combinatie niet in een parkeervak past. Het transporteren heeft niet meer dan vijftien minuten geduurd.

De uitspraak Het is de vraag of het gaat om 'onmiddellijk laden en lossen van goederen'. Daaronder moet worden verstaan het onmiddellijk uitladen van goederen van enige omvang of enig gewicht, gedurende de tijd die daarvoor nodig is. Het moet dan gaan om goederen die niet of bezwaarlijk anders dan per voertuig ter plaatse kunnen worden opgehaald of gebracht. De omstandigheid dat er kennelijk vijftien minuten nodig waren om de kast weg te brengen, brengt al met zich mee dat er van onmiddellijkheid geen sprake meer is. De auto heeft langer stilge staan dan nodig was om handelingen te verrichten die redelijkerwijs noodzakelijk waren om de kast te lossen. In dit geval had de betrokkene ervoor kunnen kiezen om de kast uit te laden, tijdelijk in de hal van het flatgebouw neer te zetten, de auto te verplaatsen en terug te komen om de kast naar de woning op de vijfde etage te brengen. Het beroep van betrokkene is ongegrond.

NL:GHARL:2016:3074

Spullen bestemd voor hennepsteelt

Het geval Op de zolder van de woning van verdachte werden hennepgerelateerde goederen aangetroffen. Het ging onder andere om vier assimilatielampen, tijdschakelaars, zes koolstoffilters, thermometers, groeimiddelen en knipbenodigdheden.

Het verweer De advocaat voert aan dat de voorwerpen niet geschikt zijn voor grootschalige hennepsteelt en dat onvoldoende duidelijk is dat zij bestemd waren voor bedrijfsmatige hennepsteelt (RvD: de strafbepaling van art. 11a Opiumwet heeft alleen betrekking op goederen die bestemd zijn voor het beroeps-/bedrijfsmatig of grootschalig telen enz. van softdrugs. Bij grootschalig telen gaat het in geval van hennepplanten om tweehonderd planten of meer).

De uitspraak Het hof stelt vast dat de middelen bestemd en geschikt waren voor de bedrijfsmatige hennepsteelt. Op basis van een pv stelt het hof vast dat het om belichting ging die geschikt was voor een kwekerij van maximaal tachtig planten. Er zijn ook koolstoffilters in beslag genomen. Daarmee zijn twee punten bestreken van de lijst met indicatoren van professionaliteit uit de Aanwijzing Opiumwet. De bedrijfsmatige teelt staat dus vast. Daar komt bij dat er meer voorwerpen waren die wijzen op een kweekinrichting bedoeld voor bedrijfsmatige hennepsteelt.

ECLI:NL:GHSHE:2016:2690

Zie voor meer informatie over de verbodsbepalingen uit de Opiumwet (kort) hoofdstuk 33 van het zakboek strafvordering en strafrecht voor de opsporingsambtenaar 2016/2017 of (uitgebreid) hoofdstuk 23 van het zakboek strafrecht voor de hulpofficier 2017.

Reacties: redactie.blauw@politieacademie.nl

In beeld gevangen

De hoofdverdachte van een moord bleef in de verhoorkamer stug zwijgen. Om hem toch tot praten te bewegen, maakte de Eenheid Noord-Holland een film waarin alle bewijzen aan de orde kwamen. De methode is innovatief, maar ongeoorloofde pressie ligt op de loer.

Visualiseren tijdens verhoren is niet ongebruikelijk. Doorgaans blijft het echter bij een flap over, een rits gele post-it papiertjes met korte kreten of een PowerPoint-presentatie. De Eenheid Noord-Holland ging een stap verder. Daar gaf Ron Lapré, teamleider van het TGO Arial, eind 2014 toestemming voor de opname van een film waarin alle tot dan toe bekende feiten van het bewuste moordonderzoek in beeld kwamen. Het mondde uit in een drie kwartier durende chronologisch

vertelde documentaire, met interviews met betrokkenen uit het opsporingsteam, fragmenten uit getuigenverhoren, beelden van de plaats delict en het forensisch onderzoek. Het eindresultaat - een strak gemonteerde reconstructie die niet zou misstaan bij het voormalige televisieprogramma van Peter R. de Vries - werd na goedkeuring van het openbaar ministerie getoond aan de verdachte. Die had tot dan toe in alle talen gezwegen over de verdenkingen tegen hem.

De film begint met beelden van de boerderij waar het slachtoffer woonde. Hij stond bekend als 'de bloemenman'.

Kans "Ik ben al heel lang actief binnen de opsporing en heb het idee dat we al honderd jaar hetzelfde doen", licht Lapré de vooruitstrevende methode toe. "Als teamleider wil ik innovatie een kans geven. Dus toen Ed met zijn idee kwam om op deze manier het dossier te visualiseren en aan de verdachte te tonen, was ik direct enthousiast. Mits het binnen de kaders van professioneel verhoren zou blijven uiteraard." Lapré doelt op zijn collega Ed Schildknecht, senior rechercheur met als taakaccent VUG (Voorbereiden, Uitvoeren Gecomplieerde verhoren). In die hoedanigheid fungeert Schildknecht als coach van verhoorders, onder meer tijdens TGO Arial.

Al sinds het begin van zijn loopbaan bij de politie, eind jaren tachtig, zoekt Schildknecht naar vernieuwende en creatieve methoden in de opsporing. Zelf omschrijft hij het als: "Het hele arsenaal aan BOB-middelen in een emmer gooien, goed husselen, weer op tafel strooien en kijken hoe je de stukjes opnieuw kunt leggen. Binnen de wetgeving hoeft niet zoveel te veranderen, maar in onze cultuur, processen en werkwijze zijn nog veel mogelijkheden." Bijvoorbeeld op het gebied van verhoren, het stokpaardje van Schildknecht. "Daarbij zitten de verhoorders vaak in een strak keurslijf, terwijl er meer mogelijk is dan wordt aangenomen."

Zaanse verhoormethode Die verkramptheid heeft deels te maken met de Zaanse verhoormethode, die in november 1996 werd verboden door toenmalig minister Sorgdrager. Bij deze verhoormethode werden verdachten meerdere dagen intensief verhoord, waarbij zij bijvoorbeeld indringende foto's of voorwerpen te zien kregen die betrekking hadden op het misdrijf of op het slachtoffer of van hun eigen kinderen. Zo werden zij geestelijk kapot gemaakt. Verder manipuleerden en kwetsten de verhoorders de verdachten bij de omstreden verhoormethode. Ze gingen vaak dicht bij hen zitten, terwijl een deskundige hen vanuit de regiekamer wees op communicatiesignalen van de verdachte. Ontoelaatbare pressie, luidde de slotsom.

"Maar niet de hele Zaanse verhoormethode was verkeerd", betoogt Schild-

In de documentaire worden alle bekende feiten van het moordonderzoek in beeld gebracht.

knecht. "Men heeft destijds een heel duidelijke scheiding gemaakt tussen wat wel en wat niet mag. Maar wij hebben die werkwijze al snel als helemaal verboden bestempeld. Zo zou je volgens sommigen de verdachte geen foto van het slachtoffer mogen tonen. Maar hoezo niet? In het dossier zit die foto ook. Een foto laten zien is visualiseren en dat heeft vaak meer impact. Ik heb dat veel gedaan tijdens verhoren en er nooit commentaar op gehad."

In 2009 ging Schildknecht een stapje verder bij het visualiseren. Het ging om een moordonderzoek in Middenmeer. De verdachte liet niets los. "Ik wilde hem eens laten zien wat er lag aan feiten en heb een PowerPoint-presentatie gemaakt. Daarbij zaten ook foto's en beelden van bewakingscamera's. Ik had toestemming van het OM en de advocaat keek mee. Later heb ik in een rapport beschreven hoe je een dergelijk verzoek onderbouwt. Feitelijk komt het erop neer dat je visualiseert wat in het dossier staat. De verdachte was duidelijk onder de indruk. Je zag aan zijn houding dat hij werd meegezogen in het verhaal. Een keer haakte hij in op hetgeen hij te zien kreeg. Ik heb daarvan geleerd dat ieder detail moet kloppen. Het risico op een valse verklaring wordt bij deze verhoorwijze groter, doordat je interne druk gaat opbouwen. Ik heb daarom bewust wat dingen achtergehouden. Zou hij bekennen, dan hadden we nog een paar vragen die alleen de dader kon beantwoorden. Zo kun je een valse verklaring voorkomen. Hij bekende niet, maar ik dacht toen al: hiermee kunnen we nog veel meer doen."

Jurisprudentie Door omstandigheden duurde het tot eind 2014 voor Schildknecht daartoe kans zag in TGO Arial. Het was nog redelijk kort dag ook. Schildknecht werd gebeld vanwege de arrestatie van een man die zijn ex-schoonvader om het leven zou hebben gebracht. Hij was die morgen aangehouden en zou 's avonds voor de eerste keer worden verhoord, waarbij Schildknecht zou meekijken in de regiekamer. De twee verhoorders die werden ingeroepen stonden onder zijn leiding. "De verdachte

>>

>> bleef zich consequent op zijn zwijgrecht beroepen, op advies van zijn advocaat”, zegt Schildknecht. “Hij wilde over van alles praten, behalve over de zaak. Na een stuk of drie vruchteloze verhoren ben ik naar de teamleider gestapt en heb voorgesteld het hele dossier samen te vatten in een film. Misschien kon dat hem een reactie ontlokken. Ik was al langer aan het kijken hoe ik zo’n stap kon onderbouwen en bij welke verdachten deze methode goed zou werken. Ik heb gekeken welke ontwikkelingen er landelijk zijn en ook de jurisprudentie bestudeerd. Die zegt dat iemand zich kan beroepen op zijn zwijgrecht, maar dat sommige dingen wel degelijk om uitleg vragen.”

Ook de verbrandingsoven waarin het stoffelijk overschot was verbrand, komt in de film voor.

Voordat teamleider Lapré zijn goedkeuring gaf, stelde hij wel een aantal voorwaarden. Hij wilde geen overtreding van het persieverbod zien en ook mochten er niet te veel mensen in de film voorkomen. “Het moest overzichtelijk blijven en volledig ondersteund zijn door brondocumenten uit het dossier.” Een andere voorwaarde was dat Lapré toestemming wilde van het OM. “Maar de zaakofficier was aanvankelijk behoorlijk sceptisch”, zegt de teamleider. “Het zou allemaal te veel capaciteit kosten, was het argument. Maar dat was mijn probleem. Ik heb benadrukt dat we altijd de mond vol hebben over innovaties en dat ik dit idee graag een kans wilde geven. Uiteindelijk gaf de officier toestemming op voorwaarde dat het onderzoek gewoon zou doorlopen.” Lapré vindt het lastig te duiden waarom juist deze verdachte en dit onderzoek zich goed leenden om te fungeren als proeftuin. “Simpel gezegd: Ed kwam met een keurig onderbouwd rapport en met deze casus durfde ik het wel aan. We zijn een pad opgegaan zonder dat we wisten waar we zouden uitkomen. Het was echt pionieren.”

Zwijgrecht Volgens Ed Schildknecht koos hij voor deze zaak omdat het een verdachte betrof die, overduidelijk op advies van

zijn raadsman, gebruik maakte van zijn zwijgrecht. Die keus leek vooral ingegeven vanuit een proceshouding en niet of nauwelijks een reactie op gebeurtenissen tijdens het verhoor, zoals bijvoorbeeld gedrag van de verhoorders. De verdachte was erg benaderbaar en kwam vriendelijk over, maar zodra er zaaksgerichte vragen kwamen, sloeg hij dicht en wilde hij de verhoorkamer het liefst direct verlaten. De advocaat vond het ondanks een uitdrukkelijke uitnodiging van de politie niet nodig om bij de verhoren aanwezig te zijn en wilde alleen weten of zijn cliënt nog gebruik maakte van zijn zwijgrecht. Ook bij de rechter-commissaris beriep de man zich op zijn zwijgrecht. Zeer waarschijnlijk een strategie

van zijn raadsman. “Onderzoek wijst uit dat bij verdachten die voornamelijk zwijgen op aanraden van hun advocaat, de kans het grootst is dat ze in een later stadium alsnog gaan verklaren”, zegt Schildknecht. “Soms kun je een verdachte beter dingen laten zien dan uitleggen. Je kunt iemand vertellen dat zijn schoenspoor is aangetroffen in een bloedvlek, maar als je dat laat zien, komt het pas echt binnen.”

Vervolgens was de vraag: wie moest het dossier verfilmen? Schildknecht zocht in eerste instantie via het programma Opsporing Verzocht contact met de AVRO, maar al snel kwam de

Landelijke Eenheid op de lijn. “De Dienst Landelijke Operationele Samenwerking (het voormalige DSRT, red.) vond het wel een innovatief idee en zij hebben ook ervaring met visualisatie.” Vervolgens werd bedacht hoe een en ander het beste in beeld te brengen. Met een aantal beperkingen vanuit het OM. Schildknecht: “De film mocht niet langer duren dan drie kwartier, moest zo neutraal mogelijk zijn, zonder namen van verbalisanten, zonder muziek, uiteraard zonder ontoelaatbare zaken en er mochten maximaal drie mensen vanuit de politie aan het woord komen.”

Opnamen Door de opbouw van een film, de selectie van beelden, uitspraken en kleurgebruik is een kijker makkelijk te manipuleren, zeker als het een kwetsbare persoon betreft. Zelfs de schijn daarvan wilden politie en OM uiteraard koste wat kost voorkomen. “Een valkuil is inderdaad dat je zo’n reconstructie een bepaalde kant op stuurt”, beaamt Schildknecht. “De film is exclusief bedoeld voor de verdachte. Ik heb een verhoorplan gemaakt volgens de standaard verhoorstrategie, heb daar de stapelmethode uit getrokken en die verfilmd. Het is dus een stapeling van tactische aanwijzingen.” De productie van de film duurde drie maanden. De makers interviewden de tactisch coördinator en een

forensisch onderzoeker en maakten opnamen op locatie tijdens het forensisch onderzoek. "Op een gegeven moment maakten de camera- en geluidsman bijna deel uit van het onderzoeksteam", zegt Schildknecht. "Van te voren weet je natuurlijk niet wat je uiteindelijk gaat gebruiken. Het monteren van de verhoorfilm kostte naderhand nog heel wat tijd. Maar wat mij betreft, is het gewoon deel van het onderzoek."

Het resulteerde in een chronologisch opgebouwd verhaal, waaruit ook een buitenstaander goed kan begrijpen hoe de vork in de steel zit. De film begint met beelden van de boerderij waar het slachtoffer woonde, terwijl de telefonische melding van diens verdwijning te horen is. Vervolgens komt de tactisch coördinator in beeld. Hij legt de situatie uit en welke stappen de politie heeft ondernomen om het verhaal van diverse getuigen en betrokkenen te bevestigen dan wel uit te sluiten. In een volgende scène komt een forensisch onderzoeker in beeld. Zij wordt geïnterviewd bij de bewuste boerderij en vertelt, ondersteund door beelden, welke sporen waren aangetroffen, hoe deze zijn onderzocht en welke conclusies dat opleverde. En zo wisselen de tactisch coördinator en de forensisch onderzoeker elkaar af. Steeds leggen zij duidelijk uit welke stappen zijn ondernomen en welke sporen en bewijsmiddelen er waren, indien mogelijk ondersteund door beeldmateriaal. Naarmate de film vordert, blijkt dat er veel bewijs is tegen de verdachte. Zo zijn er beelden te zien van het verhoor van zijn vriendin, waarin zij verklaart dat hij haar heeft verteld de moord te hebben gepleegd en dat zij samen het lijk hebben verbrand. Wat later is een fragment te horen van een afgeluisterd gesprek tussen de verdachte en een vriend. De vriend neemt het de verdachte kwalijk dat hij hem spullen heeft gegeven, waarvan hij niet wist wat er mee aan de hand was. Het betrof identiteitsbewijzen van het slachtoffer en een aantal vuurwapens. De vriend heeft deze bewijsstukken begraven. Deze zijn later op zijn aanwijzingen opgegraven langs een meer. Dat is ook direct de laatste scene.

Enthousiast De Vaste Kern Leidinggevenden van de Eenheid Noord-Holland was direct enthousiast bij het zien van de film. Vervolgens kreeg het OM de beelden te zien en ook daar had men geen onoverkomelijke bezwaren. "De film was behoorlijk droog, met veel forensisch materiaal erin", zegt Katja van Bijsterveldt, kwaliteitsofficier van het OM Noord-Holland. "Gewoon een stapeling van wat er in het dossier zat en dan achter elkaar

geplakt. In mijn ogen was aan de gestelde voorwaarden voldaan, al vond de zaakofficier dat het nog iets zakelijker had gemogen. Er zit bijvoorbeeld een scene in waarin de verdachte even gaat roken. Dat is niet echt relevant." Volgens haar kan visualisatie goed werken in zaken waar veel bewijsmiddelen zijn, die schreeuwen om een verklaring. "En dan moet de verdachte het maar uitleggen. Soms werkt het heel goed om alles eens achter elkaar te zetten en te presenteren. Een beeld zegt immers meer dan duizend woorden." Ze vindt het lastig te duiden in welke gevallen dit vrij kostbare middel ingezet kan worden. "Het blijft altijd maatwerk."

Regiekamer De verdachte bekeek de video uiterlijk vrij onbewogen, volgens Ed Schildknecht. Alleen toen zijn vriendin in beeld kwam, werd hij emotioneel. De recherche trachtte een ongedwongen sfeer te creëren. "We hebben een collega van ongeveer dezelfde leeftijd bij de verdachte gezet, die hem aan het einde vroeg wat er nou door hem heen ging. Meer als een kameraad. Wij keken mee in de regiekamer." Na afloop trok de verdachte zich terug met zijn raadsman. Hij zegde toe later uitgebreid op de zaak terug te komen, maar daar kwam het niet meer van. Kort na de vertoning van de film kreeg de verdachte te horen dat hij

De filmers maakten ook opnamen op locatie tijdens het forensisch onderzoek.

terminaal ziek was. Enkele weken later stierf hij. Geen verklaring dus, maar ook geen rechterlijke uitspraak over de toelaatbaarheid van de film. Schildknecht beschouwt dat niet als een anticlimax. "We hebben alles in het werk gesteld om hem een opening te laten geven en hij heeft besloten daar geen gebruik van te maken. Ik focus meer op de ontwikkeling van verhoren. Dit heeft zeker toegevoegde waarde." Teamleider Ron Lapré sluit zich daarbij aan: "Ik vind de innovatie belangrijker, al is het natuurlijk jammer dat de rechter zich er niet over heeft uitgesproken. Maar de advocaat heeft verder geen kritiek gehad. Het was de moeite waard. Als we dit soort dingen niet proberen, blijft het bij tekentafelwijsheid. De

>>

>> tegenpartij weet zo langzamerhand wel hoe we te werk gaan, dus moeten we dingen doen die zij niet in ons repertoire verwachten.”

Officier Van Bijsterveldt ziet ook toekomst in deze methode. “Helaas is er door de loop van de gebeurtenissen geen rechterlijke toets en dus ook geen jurisprudentie gekomen. Het is de grote inspanningen niet waard geweest, maar dat is achteraf gesproken. Ik had niet eerder van zoiets gehoord en vond het direct een interessante invalshoek. Het gaat erom dat je kijkt wat je binnen de grenzen van de wet- en regelgeving en jurisprudentie kunt doen. Verder is het al met al wel kostbaar, dus je zult zo’n film alleen inzetten in zware zaken als levensdelicten en zedenzaken. Het belangrijkste is dat je waakt voor de schijn van pressie. Het moet eigenlijk zoveel mogelijk lijken op een normaal verhoor, maar dan met behulp van beelden die het allemaal net iets inzichtelijker maken. Ook voor een rechter kan dit verhelderend werken.”

Ook een afgeluisterd gesprek over begraven bewijsstukken is in de film te horen.

Kwetsbaar Of de methode zinvol is en door de beugel kan, hangt grotendeels af van de verdachte, volgens Jos Hoekendijk, onderzoekspsycholoog en docent Tactiek en Verhoor aan de Politieacademie. Hoewel hij de documentaire niet helemaal heeft gezien, waarschuwt hij: “Op zich is het mooi dat wordt nagedacht hoe je een zaak het best voor het voetlicht brengt, maar in verhoorland is de laatste jaren steeds meer aandacht voor kwetsbare verdachten. De politie heeft regelmatig te maken met verdachten die in enige mate kwetsbaar zijn. Dat zijn er veel meer dan we altijd dachten. Door die kwetsbaarheid lopen zij een hoger risico om een zelf-incriminerende verklaring af te leggen. Het grootste gevaar van zo’n gelikte documentaire is dat minder begaafde mensen daarin makkelijk meegaan. Je moet dus goed nadenken hoe je zo’n visueel verhoor afstemt op de verdachte. Het zou verstandig zijn als een gedragsdeskundige daarbij betrokken is. Een overzicht geven van wat er ligt, kan goed zijn, maar denk bijvoor-

beeld goed na over de woordkeuze. Maak het niet te ingewikkeld. De verdachte heeft het recht te begrijpen wat er aan de hand is.”

De verdachte in TGO Arial had naar eigen zeggen alleen de lagere school afgerond, kon zijn geboortedatum niet onthouden en haalde de begrippen zwijgrecht en zwijgplicht door elkaar. Toch zou kwaliteitsofficier Van Bijsterveldt hem niet omschrijven als een kwetsbare verdachte. “We hebben zijn persoon zeker tegen het licht gehouden, maar het berekenende karakter van het misdrijf past absoluut niet bij een kwetsbaar persoon.” Teamleider Ron Lapré beaamt dat. “Hij was niet hoog opgeleid, maar wel technisch handig. Bovendien was hij slim genoeg om allerlei sporen weg te maken en hij wist hoe hij op de politie moest reageren. We hebben ook een onderzoekspsycholoog om advies gevraagd. Achteraf denk ik wel dat de verdachte veel informatie te verwerken kreeg bij het zien van de film. Misschien hadden we die beter in stukjes kunnen knippen en hem tussendoor om een reactie vragen.”

En zo blijft het zoeken naar de juiste invulling van deze verhoormethode. Want dat er toekomstmuziek in zit, staat vast. Een onderzoekkundige doet momenteel onderzoek naar de methode en enkele andere eenheden hebben al geïnformeerd naar de aanpak van de Eenheid Noord-Holland. “Er is al veel onderzoek gedaan naar visualiseren”, zegt Schildknecht. “Maar we weten nog niet hoe je het middel optimaal kunt inzetten. Er moet jurisprudentie komen, zodat we kunnen bepalen waar de grenzen liggen. Dit is pas het begin.” Ook onderzoekspsycholoog Jos Hoekendijk denkt dat deze ontwikkeling

zal doorzetten. “Maar je moet iedere keer weer maatwerk leveren om waarheidsvinding te bevorderen en risico’s uit te sluiten. Dat is de hogere school van verhoren. Het gaat over zaken die grote gevolgen kunnen hebben voor de verdachten. Je kunt ook kiezen voor kortere fragmenten of andere varianten. Wetenschappelijk onderzoek moet uitwijzen welke methoden bij welke verdachten het best werken.”

Wilt u reageren op dit artikel?

Mail naar Erik.van.der.veen@politieacademie.nl

Voor meer informatie:

Kompol: zoekterm visueel

Via navigeren: Opsporing>Verhoor kwetsbare verdachten

Lees ook het artikel ‘Voor verbetering vatbaar’ op pagina 10-13 van dit nummer.

In deze rubriek worden juridische vragen beantwoord door een vaste deskundige.

Tekst: Landelijke Eenheid, Frank Claassens en Bèr Maessen

Omvang mededelingsplicht van art. 27c Sv

Vraag *Op grond van art. 27c Sv moet de aangehouden verdachte worden meegedeeld ‘ter zake van welk strafbaar feit hij als verdachte is aangemerkt’. Hoe ver gaat de mededelingsplicht?*

Antwoord Artikel 27c lid 1 Sv is eigenlijk de vastlegging in nationale wetgeving van de verplichting die al langer bestaat op grond van 5 lid 2 EVRM. Op basis van dit artikel moet de verdachte worden geïnformeerd over het strafbare feit waarvan hij wordt verdacht. Niet vereist is dat hem alle feiten en omstandigheden die tot de verdenking hebben geleid worden verteld; volstaan kan worden met simpele en niet-technische bewoordingen. Als een verdachte bijvoorbeeld is aangehouden op verdenking van het smokkelen van een grote partij hennep die is verstopt in blikken tomatensoep, moet hem worden meegedeeld dat hij is aangehouden ter zake overtreding van artikel 3 van de Opiumwet; verboden handelingen ten aanzien van softdrugs. Wij zijn van mening dat de beschrijving van het feit onderdeel van die mededeling moet zijn. Van een burger mag immers niet worden verwacht dat hij uit een artikelnummer kan afleiden op welk feit de verdenking betrekking heeft. Het is niet nodig om te melden om exact hoeveel kilo’s hennep het gaat, de manier waarop die is verpakt of welke opschriften de pakken hennep bevatten. In de kamerstukken bij de totstandkoming van 27c Sv staat hierover: ‘Gelet op het zeer vroege stadium van het onderzoek zal het opsporingsbelang gewoonlijk meebrengen dat details nog niet kunnen worden gegeven en is het voldoende dat wordt aangegeven ter zake van welk strafbaar feit de persoon in kwestie als verdachte is aangemerkt. Eerst als het opsporingsonderzoek is afgerond en de dagvaarding wordt uitgebracht zal de tenlastelegging in voldoende detail - met inbegrip van elementen als het tijdstip, plaats en wettelijke kwalificatie - aan de verdachte moeten worden kenbaar gemaakt zodat deze zijn verdediging kan voorbereiden.’

Lees ook ‘Rechten van buitenlandse verdachte’, op pagina 6 van dit nummer.

Stiekem opnemen van een verhoor

Vraag *De laatste tijd worden we steeds vaker geconfronteerd met verdachten en getuigen die zonder medeweten van de verbalisant, een verhoor opnemen met bijvoorbeeld een mobiele telefoon. Kan hiertegen strafrechtelijk worden opgetreden?*

Antwoord Het heimelijk opnemen van een gesprek waaraan men zelf deelnemer is of dat in opdracht van een van de deelnemers wordt opgenomen, is geen strafbaar feit (zie art. 139a Sr). Ook in lagere regelgeving of instructies hebben we geen verbod hierop kunnen vinden.

Huishoudelijke reglementen binnen een politiebureau zouden wel regels kunnen stellen ten aanzien van het gebruik of het voorhanden hebben van een telefoon in een verhooruimte, maar dit is niet terug te voeren naar een formeel verbod.

Bevoegdheid mandateren

Vraag *Kan de bevoegdheid om maatregelen in het belang van het onderzoek te bevelen worden gemandateerd aan de hulpofficier van justitie (hOvJ)?*

Antwoord Op basis van art. 62a Sv kunnen de maatregelen in het belang van het onderzoek (in de zin van art. 61a Sv) worden bevelen door de OvJ. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan kan ook de hOvJ deze maatregelen bevelen (m.u.v. het afscheren, laten knippen van baard, snor of hoofdhaar):

- alleen tijdens ophouden voor onderzoek of inverzekeringstelling;
- de ophouding of inverzekeringstelling is door de betreffende hOvJ bevelen;
- het optreden van de OvJ kan niet worden afgewacht.

Een en ander is geregeld in art. 62a lid 2 Sv.

Overigens is het zo dat uit de wetshistorie blijkt dat de toestemming van de OvJ ook na telefonisch overleg kan worden verkregen. Dat deze toestemming is verkregen moet dan uit het pv blijken.

Reacties: redactie.blauw@politieacademie.nl

Besmet met het cybervirus

Bij termen als cryptoware, het Darknet en DDoS-aanvallen begint het menigeen te duizelen. Niet nodig, vinden de teamleiders van de nieuwe cybercrimeteams. 'Voor de opsporing van deze criminaliteit hoef je echt geen cybernerd te zijn. En er is technische ondersteuning beschikbaar.'

“Cybercrimezaken komen bij de politie zelden door het proces van sturing en weging heen”, begint Richard Nijeboer, landelijk projectleider Intensivering aanpak cybercrime. “Onderwerpen als zeden en milieu worden thematisch opgepakt door gespecialiseerde rechercheurs. De overige zaken, waaronder cybercriminaliteit, komen terecht bij generieke afdelingen. Vervolgens worden daar de prioriteiten bepaald. In theorie is dat prima, maar in de praktijk vallen veel cybercrimezaken daar buiten de boot. Dat heeft verschillende oorzaken. Soms hebben andere zaken, zoals moord en doodslag, gewoon een hogere prioriteit. Maar er is ook gebrek aan expertise: mensen die nooit met dit soort zaken te maken hebben, moeten de opsporingsindicaties beoordelen. Daarnaast duurt het proces van weging en sturing een aantal weken en dan ben je vaak al te laat om sporen veilig te stellen. In dit soort zaken is snelheid essentieel.”

Daarom gingen in 2015 drie piloteenheden - Noord-Holland, Midden-Nederland en Den Haag - en de Dienst Landelijke Informatie Organisatie (DLIO) van start met een cybercrimeteam. Inmiddels heeft de eenheid Amsterdam er ook één. De cybercrimeteams worden begeleid door het Team High Tech Crime (THTC). Zodra deze begeleiding is afgerond, komen andere eenheden aan de beurt voor begeleiding door THTC of door een cybercrimeteam dat al ervaring heeft opgedaan.

Leren De cybercrimeteams hebben een aantal doelen. In de eerste plaats moeten er natuurlijk criminelen gepakt worden, om te voldoen aan de afspraken in de gemeenschappelijke veiligheidsagenda. Een tweede belangrijk doel is kennis en ervaring opbouwen en uitdragen. Lourens Witteveen, projectleider Aanpak cybercrime in de Eenheid Noord-Holland: “De zaken die we draaien, selecteren we ook op de leerervaring die we ermee kunnen opdoen. In het vervolg kunnen dergelijke zaken naar de basisteams, waarbij wij ondersteuning bieden.” Ook in Amster-

SPYWARE
DETECTED

dam staat het leerdoel hoog op de agenda. “We hebben een zaak gedraaid met bitcoins,” illustreert Rik Lange-dijk, teamleider van het cybercrimeteam in Amsterdam. “Niet zo’n heel grote zaak qua schadebedrag, maar voor ons wel heel leerzaam om te zien hoe we bitcoins kunnen volgen en wat we kunnen vorderen. Met die kennis maken we een volgende keer de inschatting of een zaak kansrijk is en kunnen we echt grote zaken meteen goed oppakken. En natuurlijk anderen adviseren.” Om die reden begon het cybercrimeteam van Midden-Nederland met een technisch moeilijke zaak, waarbij technisch onderlegde criminelen phishing-sites in de lucht brachten (voor een uitleg van een aantal cybertermen, zie het kader Begrippen). Teamleider Martin Steffens: “Door de complexe materie leverde die zaak ons veel nieuwe kennis op.”

Een derde doel is preventie en het weerbaar maken van de maatschappij. Fred Ootes, teamleider van het cybercrimeteam Noord-Holland: “In presentaties en workshops voor collega’s benadruk ik altijd wat mensen zelf thuis kunnen doen om de kans op

slachtofferschap zo klein mogelijk te maken. Zo is het belangrijk om een goede virusscanner met de juiste update te hebben en voor verschillende programma's en sites verschillende, moeilijke wachtwoorden te gebruiken. En we geven altijd mee dat mensen niet zomaar overal op moeten klikken. Voor je het weet krijg je cryptoware meegestuurd, waarna je je bestanden pas weer kunt gebruiken na het betalen van bitcoins."

"Leren omgaan met cybercrime is leren omgaan met de nieuwe wereld van digitalisering", zo verwoordt Nijeboer het bredere belang van het werken aan cybercrime. "Bijna elk delict heeft straks een digitale component. We moeten dus een enorme omslag maken. Al is het maar omdat dader, slachtoffer en facilitator in de meeste gevallen niet op dezelfde plek zijn geweest. Dat betekent voor ons als politie een andere manier van denken, bijvoorbeeld over de plaats delict."

Niet eng De kennis en expertise die de cybercrimeteams opdoen, moeten ook nut hebben voor de rest van de organisatie. Ootes grapt: "We proberen iedereen te besmetten met het cybervirus. Zo hebben wij een telefonische vraagbaak georganiseerd, waar collega's veertien uur per dag, zeven dagen per week terecht kunnen. Dat versnelt de aangifte en verkleint het sporenverlies. Indien nodig kunnen we een zaak bovendien direct overnemen."

Steffens vult aan: "Medewerkers van Intake & Service hebben van ons een dag theorieles gekregen over dingen als: wat is hacken, wat is een DDoS-aanval en hoe zijn verschillende soorten cybercrime te herkennen? Daarna hebben we cases gepresenteerd: een eenvoudige facebook-hack en een phishing-casus met veel moeilijke termen. Die laatste om te laten zien dat het eigenlijk gewoon afpersing betreft en niet eng is."

Maar uitleren via workshops heeft ook grenzen. Nijeboer: "Het is onbegonnen werk om alle mensen die intake doen op niveau te krijgen. Daarvoor gaan de ontwikkelingen ook te snel. Daarom

Begrippen

Cybercrime: Criminaliteit met ICT als middel en doelwit.

Hacken: Op afstand inbreken in een computer of computernetwerk.

Phishing: Dit is op zichzelf geen cybercrime. Wel begint veel cybercrime met phishing. Dit is een vorm van internetfraude waarbij mensen naar een valse (bank)website worden gelokt, meestal een kopie van de echte website. Daar wordt gevraagd in te loggen met hun inlognaam en wachtwoord of hun creditcardnummer. Hierdoor krijgt de fraudeur de beschikking over deze gegevens.

DDoS-aanval (Distributed Denial of Service): Er worden net zo lang grote hoeveelheden data naar een website of server gestuurd, tot de server het niet meer aankan en onbereikbaar wordt.

Voor **malware**, **ransomware** en **cryptoware**, zie de reconstructie op pagina 30-34 van dit nummer.

werken we toe naar een digitale intake. Slachtoffers kunnen dan aangifte doen op politie.nl. Digitale experts onderhouden de vragen die daarbij gesteld moeten worden. En medewerkers bij de balie stellen diezelfde vragen wanneer iemand op het bureau aangifte doet van een cyberdelict." Voor collega's is ook kennis op intranet en via de webapp beschikbaar, vertelt Langedijk.

Een laatste snelle manier van kennisdeling wordt toegepast in Noord-Holland. Naast een vaste kern van rechercheurs, rouleren daar ook medewerkers vanuit de verschillende basisteams in het cybercrimeteam. Dat verlaagt voor mensen in de basisteams de drempel om hun vragen te stellen. En de tijdelijke cybercrimeteamleden nemen hun kennis en ervaring weer mee terug naar het basisteam. Witteveen: "Ons doel is dat iedereen cyber-fit wordt." Ootes geeft een voorbeeld: "We stuitten in BOSZ op een cybercrimezaak waarbij de ex-partner had ingebroken op de computer van het slachtoffer en gegevens had gestolen en gewijzigd. De zaak was in BVH weggeschreven als een echtelijke twist in plaats van als cybercrime F90. Waar eerder geen opsporingsindicaties waren herkend, zagen wij die wel: vanaf welk IP-adres is ingebroken, wat is er weggehaald? Dan heb je het over computervrededreuk en hacken."

Affiniteit De cybercrimeteams in Amsterdam, Midden-Nederland en Noord-Holland zijn ondergebracht bij de Dienst Regionale Recherche. In Noord-Holland en Midden-Nederland als specialistisch team binnen de generieke recherche en in Amsterdam binnen de thematische recherche. In de teams wordt gestreefd naar samenwerking tussen tactiek en techniek. Nijeboer: "Een succesfactor bij de aanpak van cybercrime is dat tactisch rechercheurs

>>

>>

en digitaal specialisten een-op-een moeten samenwerken. Want digitaal specialisten weten alles over de technologie en tactische mensen kennen de bevoegdheden en hebben ervaring met verhoren, dossiervorming en aangiftes opnemen." Ootes herkent dit: "In het verleden ontbraken bijvoorbeeld voldoende tactisch rechercheurs om een goed einddossier op te maken. Technisch was een zaak dan prachtig opgepakt, maar vervolgens ging zo'n zaak halfbakken naar het OM. Nu werken techniek en tactiek samen in een team. Ze maken samen het proces-verbaal; dan klopt het technisch en is het begrijpelijk voor de rechter, de advocaat en de officier van justitie."

Ootes van de Eenheid Noord-Holland, die als een van de eerste startte met een cybercrimeteam: "De generieke opsporing leverde ervaren tactische mensen. Onze basisteams zagen ook het belang van de aanpak van cybercrime en leverden collega's met affiniteit met het onderwerp. Daarnaast kregen we mensen vanuit het Team Digitale Opsporing (TDO). Tot slot kunnen we een beroep doen op een aantal politievrijwilligers met een ICT-achtergrond. Dat is goud waard, die vliegen af en toe in en hebben een heel ander netwerk."

Achtergrond Langedijk vertelt over de personeelsbezetting van het cybercrimeteam in Amsterdam: "Op papier werken hier tien mensen, maar - onder andere door opleidingstrajecten - zijn het er in de praktijk op dit moment zes. Dat zijn tactisch rechercheurs, maar wel met een ICT-achtergrond. Het TDO heeft een collega vrijgemaakt voor de ondersteuning."

"Bij ons komen de tactische mensen vanuit de generieke opsporing: twee recherchekundigen, vier rechercheurs van wie een met een financiële achtergrond, en een rechercheassistent", aldus Steffens over de situatie in Midden-Nederland. "We krijgen nog twee medewerkers vanuit de digitale hoek, maar op dit moment zitten die niet in het team zelf. Nu maken we nog gebruik van de ondersteuning vanuit TDO. Het is de bedoeling dat we doorgroeien naar veertien mensen."

Binnen de politieorganisatie hebben genoeg mensen affiniteit met het onderwerp; de ervaring leert dat voldoende collega's binnen het cybercrimeteams willen werken.

Bank De politieorganisatie is dus hard bezig de aanpak van cybercrime te organiseren. Maar dat is niet voldoende, zeggen de betrokkenen. Samenwerking met partners is bij dit onderwerp heel belangrijk. Ootes: "We hebben als cybercrimeteam inmiddels samengewerkt met Tros Opgelicht, bedrijfsrecherchebureaus, banken, de belastingdienst, 3V-card en Visa." Er zijn ook structurele samenwerkingsverbanden, bijvoorbeeld de Electronic Crimes

Task Force (ECT) waarin de Landelijke Eenheid, verschillende banken, de Nederlandse Vereniging van Banken, ICS (creditcards) en het openbaar ministerie deelnemen. Witteveen: "We zijn binnen de opsporing gewend anderen niet te vertrouwen en gegevens te verkrijgen door ze te

vorderen. Maar de ervaring leert dat als wij de belangen van de andere partij zien, die andere partij ons belang ook snapt. Zo lieten banken ons een kijkje nemen in de keuken van hun beveiliging, zodat wij ons onderzoek konden doen. Er werd bijvoorbeeld acht keer vanaf een bepaald IP-adres een overboeking gedaan. Wij kenden dat adres niet; daar konden zij dan weer iets in betekenen."

Screening De meest complexe cybercrimezaken komen bij THTC terecht. Andere opsporingsonderzoeken gaan naar de eenheden: de eenvoudige zaken zijn voor de basisteams, de complexere zaken voor de cybercrimeteams. Ook de basisteams kunnen ondersteuning krijgen van het Team Digitale Ondersteuning.

Bij de opzet van de nieuwe cybercrimeteams is het probleem van de casescreening meegenomen. "De casescreening van cybercrimezaken moet uiteindelijk bij de normale werkverdeling van de DRR terecht komen", vertelt Langedijk over de werkwijze in Amsterdam. "Maar op dit moment selecteren we de zaken nog zelf, in overleg met onze vaste officier van justitie. Deze officier doet vijftig procent van haar tijd cybercrimezaken, dus dat gaat goed." Midden-Nederland en Noord-Holland werken op dezelfde wijze. Steffens: "We zien een groei in het aantal cybercrimezaken. Daarom geven we zaken door naar de districten, waarbij wij ondersteuning leveren. We hebben daarbij geen doorzettingsmacht, maar we zien dat de zaken worden opgepakt." Witteveen vult aan: "We nemen de stuurgroep mee in de ontwikkelingen, want zij gaan over de capaciteit. Maar voor de pilot doen we de weging zelf."

Een van de doelen is dat casescreeners een zaak niet te snel uitscreenen. Inmiddels loopt in alle eenheden een query, zodat niet alleen de zaken die in BVH als cybercrime F90 worden weggeschreven bij het cybercrimeteam terecht komen. Ootes: "Dus ook zaken waarbij bijvoorbeeld het woord 'computer' in een aangifte staat, krijgen wij te zien. Sommige zaken doen we dan zelf, andere zaken zetten we uit naar de basisteamrecherche of de districtsrecherche."

Nijeboer vertelt: "Ons voorstel is om het landelijk zo in te richten dat de screening van cybercrimezaken wordt ondergebracht bij de cybercrimeteams. Uiteraard moet de verantwoordelijkheid daar blijven waar hij hoort. De gedachte is dat we expertise naar het proces toe brengen. Op het moment dat er een cybercrime-

zaak binnenkomt, zet de casescreener deze apart. Vervolgens voorziet het cybercrimeteam al deze zaken van een advies, op basis van de kennis en ervaring. Veel zaken zijn eenheids-overstijgend. Daarom wordt in het landelijk Platform Intensive-ring Aanpak Cybercrime - waarin alle operationeel coördinatoren overleggen - ook de verdeling van zaken tussen de eenheden afgestemd."

Energie Alle cybercrimeteams geven aan dat in hun eenheid inmiddels veel meer cybercrimeverdachten bij het OM worden aangeleverd. Dit komt onder andere door de groeiende expertise en door de gelabelde capaciteit. Steffens: "Voordat we met het cybercrimeteam begonnen, werd vaker uitsluitend op klassieke wetsartikelen gewerkt, terwijl ook cybercrimeartikelen (zie kader, red.) van toepassing waren. Ook was de registratie minder goed." Witteveen: "De energie die je in de opsporing stopt, wil je ook in de cijfers terugzien." Maar de grootste winst is de focus op het thema. Ootes: "De bewustwording bij zowel politie als partners is enorm toegenomen. Het komt steeds beter tussen de oren dat we wel degelijk iets kunnen doen aan cybercrime."

**MALWARE
DETECTED**

Langedijk heeft tot slot een boodschap voor collega's: "Als je in je werk tegen cybercrime aanloopt, is er genoeg informatie beschikbaar. Je moet er alleen even naar op zoek gaan. Voor het vorderen van informatie bij buitenlandse bedrijven, zoals Facebook en Apple, zijn handleidingen beschikbaar. Die bedrijven willen de informatie echt wel leveren als je maar goed en concreet omschrijft wat je nodig hebt en hun handleiding volgt." Nijeboer heeft vertrouwen in de toekomst. "Ik zie een

Wetsartikelen

Naast klassieke artikelen die in cybercrimezaken vaak van toepassing zijn, zoals oplichting en identiteitsfraude, zijn er ook specifieke cybercrimeartikelen. Deze staan verspreid in het Wetboek van Strafrecht:

Art. 138ab Sr: Computervredebreuk

Art. 138b Sr: Opzettelijk en wederrechtelijk de toegang tot of het gebruik van een geautomiseerd werk belemmeren door daaraan gegevens aan te bieden of toe te zenden

Art. 139c Sr: Met technisch hulpmiddel gegevens af luisteren

Art. 139d Sr: Plaatsen opname- of aftapparaat

Art. 139e Sr: Hebben en gebruiken van door wederrechtelijk af luisteren, aftappen c.q. opnemen verkregen gegevens

Art. 161sexies Sr: Opzettelijke vernieling geautomiseerd werk of werk voor telecommunicatie

Art. 161septies Sr: Culpouse vernieling van enig geautomiseerd werk of werk voor telecommunicatie

Art. 317 Sr lid 2: Afpersing middels bedreiging gegevens middels een geautomiseerd werk op te slaan, onbruikbaar of ontoegankelijk te maken.

Art. 285b Digitale belaging: internetaccounts en websites op naam van slachtoffer maken en persoonlijke gegevens en foto's van slachtoffer delen

Art. 350a Sr: Aantasting/manipulatie computergegevens (het doleuse misdrijf / opzet)

Art. 350b Sr: Aantasting/manipulatie computergegevens (het culpose misdrijf / schuld)

kanteling. Toen ik begon, was het voor veel mensen nog een ver-van-mijn-bedshow. Maar nu is er in de nationale briefing aandacht voor en ik hoor steeds meer mensen zeggen: 'We moeten hier echt iets aan doen.' En dat klopt. We kunnen niet weglopen voor digitaal, want het wordt alleen maar meer."

Wilt u reageren op dit artikel?

Mail naar doke.kuijjer-slobbe@politieacademie.nl

Voor meer informatie:

Kompol: zoekterm cybercrime

Via navigeren: Criminaliteit > Toolkits > Cybertoolkit

Forensische opsporing > Digitale opsporing

Webapp Cybercrime:

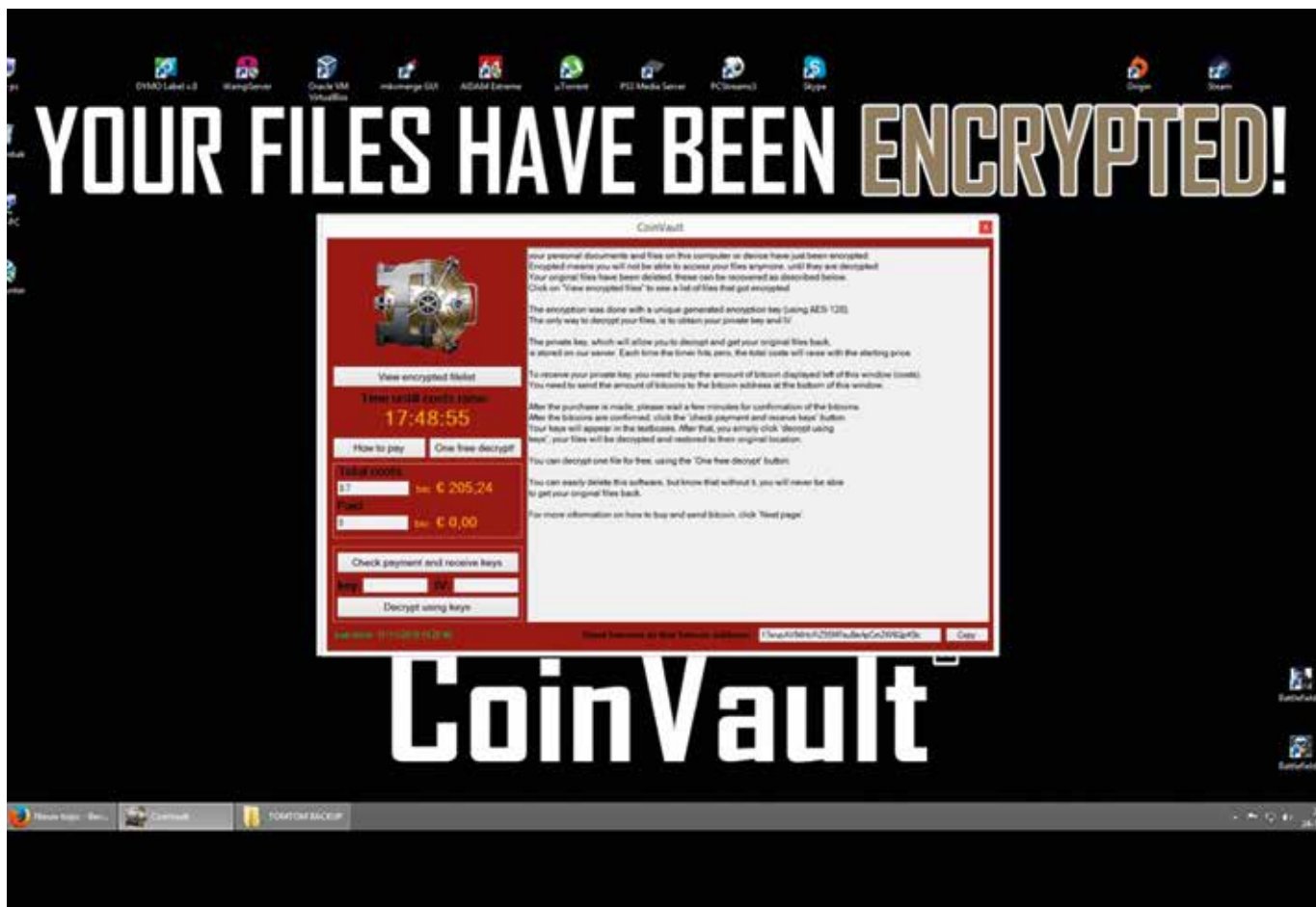
<https://webapps.politieacademie.nl/naslagwerk/cybercrime>

Veel informatie is te vinden op sites als www.fraudehelpdesk.nl, www.internetssporen.nl, www.politie.nl, de cybertoolkit op Kompol en de e-learning-module voor Intake & Service.

Geen wodka dit weekend

Direct na de eerste melding van een cryptowarebesmetting zijn er al meer dan achthonderd slachtoffers. De eerste prioriteit van het gespecialiseerde researcheteam is de schade beperken. Daarna weet het team ook de verdachten achterover te trekken.

Your files have been encrypted! Deze boodschap verschijnt in april 2015 op het scherm terwijl Björn thuis in Zweden achter zijn computer zit. In het bericht eronder leest hij dat hij zijn documenten alleen kan ontsleutelen met een unieke sleutel. Om deze te krijgen, moet hij een bedrag in bitcoins

overmaken ter waarde van 205,24 euro. Dit moet binnen 48 uur gebeuren, anders wordt het bedrag verhoogd. Links in het scherm ziet hij de tijd wegtikken.

Sleutel Björn is in het dagelijks leven systeembeheerder en hij is niet van plan zomaar te accepteren dat hij moet beta-

len om zijn bestanden weer te kunnen gebruiken. Dus hij gaat om de infectie heen, analyseert de werking van het computervirus en kijkt waar het bericht vandaan komt. Dat blijkt de server van een Nederlandse provider te zijn. Björn neemt contact op met deze provider en verzoekt om de server met decryptiesleutels. De

provider realiseert zich dat zijn server gehackt is, maar wil niet de hele inhoud van de server afstaan. Wel krijgt Björn de sleutel waarmee hij zijn eigen bestanden kan ontsleutelen. Vervolgens belt de provider het algemene nummer van de politie, 0900-8844. De operator daar ziet de ernst van de situatie in en belt het intakenummer van Team High Tech Crime (THTC).

En zo komt de zaak, die verder zal gaan onder de naam Kolthoorn, terecht bij team X-Ray dat de projectvoorbereiding doet binnen THTC. Yvonne Horst, projectleider bij X-Ray: "Het was vrijdagmiddag 13 maart 2015. Bij cybercriminaliteit moet je heel snel afwegingen maken, want sporen verdwijnen snel en er kunnen in korte tijd veel slachtoffers vallen. Ook deze zaak kon duidelijk niet tot na het weekend blijven liggen. Het bleek te gaan om een besmetting met de cryptoware Coinvault (zie kader Begrippen op pagina 34, red.) en bij deze eerste melding waren op de server van de provider meteen al 827 slachtoffers in beeld." Haar collega Peter Zinn, adviseur publiek-private samenwerking in hetzelfde team, vult aan: "In deze zaak hadden we het geluk dat iedereen zijn verantwoordelijkheid nam en de goede weg wist te bewandelen. Zowel het slachtoffer in Zweden, als de provider in Nederland, als de operator bij 0900-8844."

Hulp "We zijn een opsporingsteam", vertelt Horst, "maar we voelen hulp verlenen aan hen die dat behoeven als net zo'n belangrijke verantwoordelijkheid." (zie kader Schade beperken en samenwerken, op pagina 32/33). En in deze zaak kunnen veel mensen hulp gebruiken. De eerste activiteiten zijn dan ook daarop gericht. THTC vraagt het Russische bedrijf Kaspersky, een belangrijke aanbieder van antivirussoftware, een tool te ontwikkelen waarmee slachtoffers gratis hun bestanden kunnen ontsleutelen. Marinus Boekelo, digitaal specialist bij THTC: "Die sleutel moet je je niet voorstellen als uitsluitend een code. Kaspersky heeft een speciale applicatie ontwikkeld die gedraaid moet worden om de bestanden te ontsleutelen.

Om die te maken en te testen, moesten ze de werking van het versleutelingsmechanisme achterhalen. Daarvoor hadden ze de sleutels nodig die waren aangetroffen bij de Nederlandse provider waarvan de server was gehackt. Die heeft de sleutels uiteraard geleverd."

Volleybal Kaspersky is al een eind gevorderd met het ontwikkelen van de tool als op vrijdagmiddag 10 april de telefoon gaat bij THTC. Een medewerker van Team Digitale Ondersteuning van de Eenheid Noord-Nederland vraagt om hulp bij een geval van cryptoware op de privé-computer van een collega. Hij weet de betreffende malware op de computer te lokaliseren, te isoleren en naar THTC te sturen. Na een eerste analyse blijkt het ook hier om Coinvault te gaan. Maar nu loopt de lijn naar een Duitse proxyserver. Zo'n server heeft zelf weinig betekenis, maar maakt weer contact met een of meer andere servers. In dit geval betreft het twee andere servers, waarvan er een in Nederland staat. "Het gebruik van twee servers is niet ongewoon, zie het als een back-up. Dat maakt het voor de politie lastiger om de boel te stoppen", licht Zinn toe. "We ontdekten dat een site van een

volleybalvereniging misbruikt werd om te communiceren met de slachtoffers. Dat gebeurde op een verborgen gedeelte; de eigenaar van de site merkte daar niets van."

Leden van THTC stappen in de auto om een forensische kopie te maken van de betreffende server, die is ondergebracht bij de Nederlandse hosting provider. De nieuwe set sleutels die daarop wordt aangetroffen, evenals de sample vanuit Noord-Nederland, worden met Kaspersky gedeeld voor analyse. Boekelo: "De dagen erna ontdekten we nog meer soortgelijke servers, die we veilig stelden en deelden met Kaspersky. Het ging om veel forensische kopieën van informatie over de malware en hoe die communiceert met de servers die onder controle van de verdachte stonden. Een berg werk voor Kaspersky dus. Vier dagen later, op 14 april, wilden we de tool voor de slachtoffers presenteren tijdens de conferentie van het National Cyber Security Center. We graptten al tegen ze: 'Dat wordt geen wodka voor jullie dit weekend.'"

Foutje Tijdens het congres gaat de tool inderdaad live. Dat levert veel bekendheid op, zodat zoveel mogelijk slachtoffers de weg naar de tool zullen vinden. >>

Kaspersky, een Russische aanbieder van antivirussoftware, ontwikkelt een tool waarmee slachtoffers gratis hun bestanden kunnen ontsleutelen.

>> Vanaf dat moment kunnen slachtoffers van de cryptoware Coinvault hun bestanden ontsleutelen. Maar om de daders te traceren, analyseren THTC en Kaspersky onafhankelijk van elkaar de malware en de servergegevens. Kaspersky krijgt daarbij nuttig materiaal aangeleverd uit onverwachte hoek. Een medewerker van het Spaanse antivirusbedrijf Panda stuit op malware waarvan hij vermoedt dat die verwant is aan Coinvault. Bedrijven in antivirussoftware zijn concurrenten, maar ze werken ook veel samen. Via Twitter stelt hij de MD5-hash hiervan beschikbaar aan Kaspersky. Een MD5-hash is een unieke code die ontstaat na een wiskundige bewerking. Twee bestanden met dezelfde MD5-hash hebben dus altijd ook exact dezelfde inhoud. Het blijkt inderdaad te gaan om een oude versie van dezelfde malware. En in deze oude versie hebben de makers een foutje gemaakt. In de meta-informatie van het malware-sample staan twee voornamen en een achternaam.

Adres Intussen analyseert THTC de server die is veiliggesteld na het contact met Noord-Nederland. Op deze server staan de loggegevens van de gehackte website van de volleybalvereniging over het voorgaande jaar. Boekelo: "Eerst filterden we de reguliere websitebezoeken eruit. Vervolgens onderzochten we de bezoeken aan het verborgen gedeelte van de site, waar de criminelen gebruik van maakten. De daders gebruikten een VPN-verbinding (virtual private network, red.), waarmee je anoniem en onopvallend vanuit een andere locatie verbinding kunt maken. Maar het lukte ons toch het IP-adres te achterhalen, doordat de VPN-verbinding heel kort uit stond. Ook aan de activiteiten die vanuit dit IP-adres op de site plaatsvonden, konden we zien dat dit vermoedelijk de verdachten waren."

Het IP-adres blijkt te horen bij een woning in het midden van Nederland. Uit de Basisregistratie Personen (BRP) blijkt dat op het gevonden adres mensen wonen met dezelfde namen als die Kaspersky in de programmeertaal heeft aangetroffen.

Schade beperken en samenwerken

Het onderzoek in de zaak Kolthoorn leverde diverse nieuwe inzichten en initiatieven op.

Ten eerste leidde de zaak tot de opzet van het platform 'No more ransom' (www.nomoreransom.org). Kaspersky, Team High Tech Crime (THTC), Europol en Intel hebben dit initiatief genomen en zullen hierbij ook andere anti-virus-bedrijven en buitenlandse politiediensten betrekken. Momenteel worden nog zaken op het gebied van beheer en veiligheid uitgewerkt. Op dit platform komt onder andere informatie te staan over aangifte doen en wat daarvoor nodig is. Ook kunnen slachtoffers tools en sleutels uploaden voor het schonen van geïnfecteerde computers en ontsleutelen van bestanden. Er wordt

nog gekeken welke partijen zich bij dit platform willen en kunnen aansluiten.

Samenwerking THTC doet veel aan publiek-private samenwerking. Zinn: "We scannen continu de markt naar nieuwe samenwerkingspartners. Want elke partner heeft een stukje van de puzzel en beschikt over andere kwaliteiten en bevoegdheden. Zo zijn anti-virusbedrijven veel beter in het analyseren van malware dan de politie. En de politie kan bijzondere opsporingsbevoegdheden inzetten. We delen ook veel informatie. Dat is juridisch helemaal afgedekt."

In de casus Kolthoorn bouwde Kaspersky een tool waarmee slachtoffers hun bestanden konden ontsleutelen. Horst: "THTC heeft ook wel de technische kennis om een dergelijke tool te bouwen, maar het is heel specialistisch werk en het zou ons dan ook veel tijd kosten. Bovendien ligt het ver

Het gaat om twee broers die nog bij hun ouders wonen, de een is bijna twintig jaar en de ander begin twintig. Geen van beiden heeft een strafblad. "Dat was het moment dat we de zaak als projectvoorbereiding intern overdroegen aan opsporingsteam 3 van THTC", vertelt Horst.

Verdachten "Wij kregen de zaak binnen, maar hadden meer bewijs of aanwijzingen nodig om de verdachten te kunnen aanhouden", vertelt Petra Haandrikman, teamleider van team 3. "Commerciële partners begrijpen soms niet dat wij niet meteen tot aanhouding overgaan, terwijl we toch namen hebben van personen. Maar met namen heb je geen verdachten in de zin van art. 27 Sr." Team 3 gaat aan de slag met het uitrecheren van de namen, zowel in de politiesystemen als in

open bronnen. Verder worden telefoon- en IP-taps geplaatst. Al snel neemt het team over de tap waar dat vanuit het IP-adres verbinding wordt gemaakt met de VPN-provider en waarschijnlijk ook met de *command and control server* die eerder naar voren kwamen. De tijdstippen kloppen met de logbestanden van de server.

"Onze onderzoeksactiviteiten waren gericht op het verzamelen van bewijslast voor meerdere strafbare feiten, zowel klassieke als cybermisdriften", vertelt Haandrikman. Uiteindelijk werkt het team op de artikelen Afpersing (317 lid 2 en 3 Sr), Computervrededreuk (138 ab Sr), Opzettelijk onbruikbaar maken van geautomatiseerd werk (161 sexies Sr) en Zorgen voor de aanwezigheid van hulpmiddelen voor wederrechtelijk afluisteren of aftappen (139 d Sr). Dit laatste omdat de computers

van onze corebusiness af." Dat de slachtoffers niet hoeven betalen voor het gebruik van de tool was voor THTC een belangrijke voorwaarde. Kaspersky verdient er dus niet direct geld aan. Maar om de tool te bouwen, krijgen ze de beschikking over deze malware. De analyse daarvan levert belangrijke kennis op, die weer gebruikt kan worden bij de ontwikkeling van antivirussoftware. Zinn: "En de PR-afdeling vond het natuurlijk geweldig." Terecht, zo blijkt ook uit het volgende berichtje van een slachtoffer na gebruik van deze tool: 'Je CoinVault decrypt tool heeft mijn avond gered! Heb als dank een abonnement op Kaspersky genomen. Thanks a million☺.'

Doelen Het Team High Tech Crime van de Landelijke Eenheid heeft zijn activiteiten in vier opvolgende doelen ondergebracht: als eerste de schade beperken van de aanval die op dat moment aan de gang is, vervolgens de slachtoffers waarschuwen, dan het business model van de criminelen ontwrichten en zo mogelijk ook de verdachten opsporen en vervolgen of in het buitenland laten vervolgen. Hierdoor

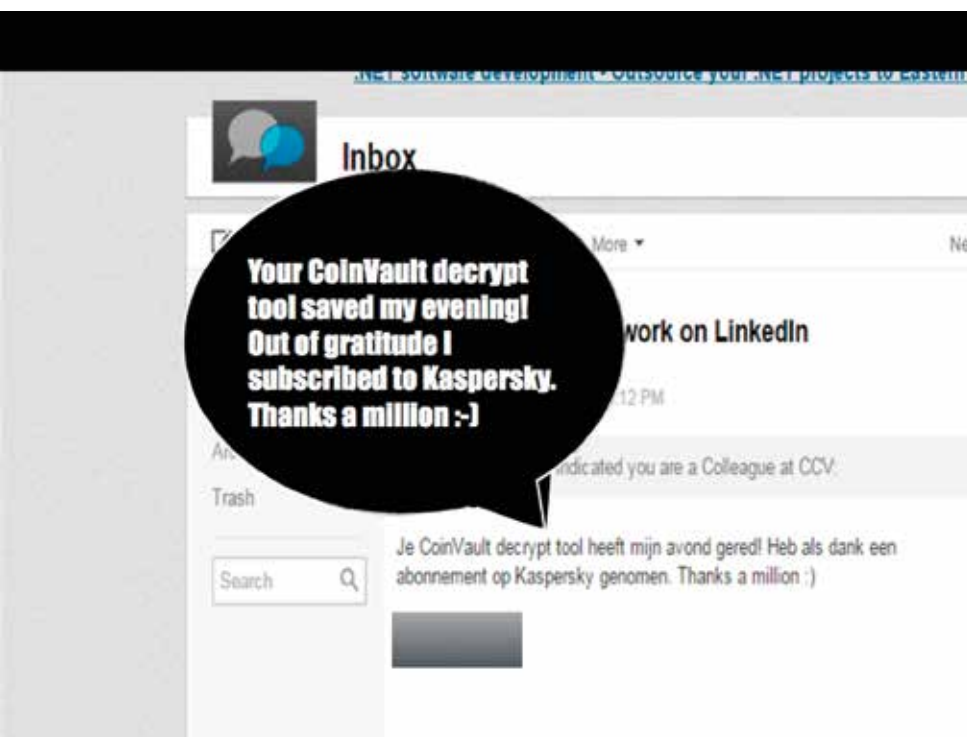
kan het team meer zaken onderzoeken en dus ook meer slachtoffers bijstaan en meer samenwerkingen aangaan, dan wanneer ze in elke zaak tot het uiterste gaat om de verdachte te identificeren, op te sporen en te vervolgen.

Horst: "Dit laatste lukt niet altijd, vooral door de internationale component. Maar in de drie voorgaande stappen kunnen we al wel de middelen inzetten die ons ter beschikking staan, zoals bijzondere opsporingsbevoegdheden. Als we uiteindelijk de dader niet kunnen pakken, maar we weten in de eerste drie stappen veel te bereiken, beschouwen we het onderzoek niet als mislukt."

Zinn: "Mensen verbazen zich wel eens dat we vrij openlijk de eerste drie doelen najagen, terwijl we de daders nog niet te pakken hebben. Want ze gaan ervanuit dat daders hun activiteiten staken zodra ze merken dat de politie hen op de hielen zit. Maar dat is niet onze ervaring. Een crimineel stopt niet. We zien soms wel dat ze hun modus operandus (MO) aanpassen. In de zaak Kolthoorn verschoven de verdachten de infrastructuur bijvoorbeeld naar

Rusland. Voor de opsporing is het vaak een voordeel dat ze onder druk hun MO aanpassen. Want dan gaan ze fouten maken."

Internationaal In de casus Kolt-hoorn waren de verdachten Nederlanders. Zinn: "Meestal komen de verdachten in onze zaken uit het buitenland. Vaak hebben we te maken met drie landen: in land 1 zit de verdachte, in land 2 het slachtoffer en in land 3 - meestal Nederland - wordt de infrastructuur gebruikt." De geschetste gang van zaken is geen toeval. Er wordt expres in drie landen gewerkt om de opsporing te bemoeilijken en de pakkans te verkleinen. In 2001 werd de *Budapest Convention on Crime* van kracht. Inmiddels hebben 49 partijen dit verdrag getekend, waaronder veel landen die voor Nederland belangrijk zijn in de gezamenlijke strijd tegen cybercrime. Dankzij dit verdrag kunnen gegevens worden veilig gesteld op het moment dat hier telefonisch een aanvraag van een politiedienst in een ander land voor binnenkomt. Het rechtshulpverzoek komt er dan achteraan. Dit voorkomt dat er sporen kwijt raken.

van de slachtoffers van Coinvault ook geïnfecteerd blijken met de malware Sonar, die onzichtbaar op de achtergrond actief is. Hiermee kregen de verdachten macht over alle geïnfecteerde computers en de camera's op deze computers en konden ze op alle geïnfecteerde computers in één keer Coinvault activeren. Hiermee wilden de verdachte voorkomen dat het virus al bij een relatief klein aantal slachtoffers opgenomen zou worden in antivirussoftware.

Klapdag Het bewijs stapelt zich op en 12 september 2015 is de klapdag. De verdachten worden in hun eigen huis aangehouden op het moment dat de computers open staan. Er wordt ook een vergrendelde database aangetroffen. Haandrikman vertelt: "De verdachten leken wel onder de indruk van de aanhouding."

```
'\pdb' | sort -u
\\192.168.0.10\c$\Projects\VS2005\NK2Edit\Release\NK2Edit.pdb
c:\Users\Administrator\Desktop\bclock.pdb
c:\Users\Administrator\Desktop\Bitcoin related\MEGA sync\MailSpreader
Applications\mailpv.pdb
c:\Users\Administrator\Desktop\Bitcoin related\MEGA sync\S.H.I.E.L.D
\S.H.I.E.L.D_runner2\S.H.I.E.L.D_runner\obj\Release\S.H.I.E.L.D_ru
c:\Users\Administrator\Desktop\cvlocker.pdb
c:\Users\Administrator\Desktop\cvlock.pdb
c:\Users\Administrator\Desktop\cvmailer.pdb
c:\Users\Bonnie\Desktop\Coinvault\coinvault-cleaned\obj\Debug\coin
d:\Users\Bonnie\Desktop\Bitcoin related\MEGA sync\MailSpreader\Mai
\MailSpreader\obj\Release\MailSpreader.pdb
d:\Users\Clyde\Desktop\Bitcoin related\MEGA sync\S.H.I.E.L.D\S.H.I
\S.H.I.E.L.D_runner\obj\Release\S.H.I.E.L.D_runner.pdb
d:\Users\Clyde\Documents\MEGA\S.H.I.E.L.D\S.H.I.E.L.D_runner\S.H.I
\Release\S.H.I.E.L.D_runner.pdb
d:\Users\Administrator\Documents\Reflector\Disassembler\ditiseenex
\x86\Release\ditiseenexecutable.pdb
d:\Users\Clyde\Documents\Visual Studio 2013\Projects\Solar\Solar\o
\comhost.pdb
.pdb
z:\Projects\CoinVault\Locker\Locker\obj\Release\Locker.pdb
z:\Projects\Locker\BitCryptor\Locker\obj\Release\Locker.pdb
z:\Projects\MailSpreader\Mail Applications\mailpv.pdb
```

De malware Coinvault versleutelt alle documenten op de computer van slachtoffers.

>> Achter hun computerscherm waanden ze zich blijkbaar onaantastbaar.“Boekelo vult aan:“Ze waren met hun praktijken begonnen als een leuke technische uitdaging, maar vervolgens kwam er een financiële component bij en toen bleek geld verdienen wel heel makkelijk.” Na een aantal dagen voorlopige hechtenis besluiten de verdachten mee te werken aan het onderzoek. Ze geven de wachtwoorden voor de vergrendelde en versleutelde database. Hier vindt de politie informatie over de

infrastructuur en over de slachtoffers. Hiermee kan team 3 de computers van slachtoffers ontgrendelen.

Het verhoor gebeurt door een koppel van een digitaal specialist en een tactisch onderzoeker. Boekelo:“Die combinatie van digitale en tactische kennis is echt belangrijk. Het waren heel intelligente jongens, die technisch goed onderlegd waren. In het verhoor heb je dan ook grondige kennis van de digitale wereld nodig. Bij de analyse hadden we al gezien dat de malware erg complex in elkaar zat; elke keer als we een laag hadden uitgepakt, stuitte we weer op een nieuw schild. De tactische kennis en ervaring was natuurlijk ook belangrijk en daar zijn de meeste digitale collega’s weer wat onervaren in.”

Berouw In eerste instantie verklaren de verdachten niet, maar als ze zien wat er aan bewijs ligt, geven ze uitleg over hun activiteiten. Ze geven de sleutel voor de server die ze thuis hebben staan en vertellen hoe ze de malware hebben gemaakt. Ze hebben zich laten inspireren door Cryptolocker, een bekende malware.

Stap 1 was het plaatsen van een zogenaamde RAT, een *remote access tool*. Deze malware biedt de mogelijkheid om, heimelijk en vaak wederrechtelijk, toegang tot een computer te krijgen.

Tijdens het verhoor verklaren de verdachten ook over de financiële kant van de zaak. De transacties gingen via een soort witwasdienst naar een bitcoinadres. Dit adres is anoniem, maar de exchangers die de bitcoins naar euro’s omzetten, beschikken wel over gegevens. Na veel onderzoek blijkt

er verband te bestaan tussen de bitcoins die slachtoffers moesten overmaken en de bedragen die de verdachten op hun bankrekening gestort kregen.

Achter hun computer zagen de verdachten niet wat ze de slachtoffers eigenlijk aandeden. Boekelo:“We hebben hen tijdens de verhoren geconfronteerd met de verhalen van slachtoffers: mensen die foto’s van een begrafenis van een dierbare kwijt waren, iemand die niet meer bij de research voor zijn promotieonderzoek kon komen. Toen toonden de verdachten toch wel berouw.”

Wilt u reageren op dit artikel? Mail naar Doke.kuijer-slobbe@politieacademie.nl

Voor meer informatie:
Kompol: zoektermen [cybercrime](#)
Via navigeren: [Criminaliteit](#) > [Toolkits](#) > [Cybertoolkit](#)
[Forensische opsporing](#) > [Digitale opsporing](#)
[Lees ook het artikel Besmet met het cybervirus op pagina 26-29 van dit blad.](#)

Begrippen

Malware is een verzamelnaam voor schadelijke software.

Ransomware is software die een computer blokkeert en de eigenaar van de computer geld vraagt om dit op te heffen.

Cryptoware werkt vergelijkbaar als ransomware, maar versleutelt daarbij ook de bestanden die op de computer staan.

Recherchekundigen ronden hun opleiding af met vaak vernieuwende onderzoeken. In deze rubriek wordt steeds een scriptie samengevat en kort toegelicht door de recherchekundige zelf.

Weerbaar op de weg

“Ik heb zelden mensen gezien die zo gedreven worden door hun rechtvaardigheidsgevoel en het najagen van de waarheid.” Aan het woord is Marc van Gils, recherchekundige bij Eenheid Zeeland-West Brabant. Zijn uitspraak is op ervaring gebaseerd, want Van Gils heeft als zij-instromer al in veel verschillende organisaties gewerkt. Hij was altijd al geïnteresseerd in de mentale weerbaarheid van professionals. Hij zag dat hiernaar bij verschillende onderdelen binnen de opsporing onderzoek was gedaan, maar dat de Verkeersongevallenanalyse (VOA) buiten beeld bleef. Daarom deed hij als afsluiting van zijn opleiding tot recherchekundige onderzoek naar de mentale weerbaarheid bij de VOA. Bij mentale weerbaarheid gaat het er kort gezegd om dat mensen kunnen functioneren tijdens belastende omstandigheden en ingrijpende gebeurtenissen en dat ze daarvan op langere termijn goed herstellen. Van Gils keek welke factoren bij de VOA van invloed zijn op die mentale weerbaarheid. Ook onderzocht hij welke ‘copingstrategieën’ - manieren om met belastende omstandigheden om te gaan - de VOA-rechercheurs hanteren. Om meer zicht te krijgen op de mensen die binnen de VOA werken en de aard van hun werkzaamheden, liep hij bij zes verschillende locaties in totaal zes weken mee. Daarnaast hield hij diepte-interviews met VOA-rechercheurs.

Belastend VOA-rechercheurs blijken positief om te gaan met belastende werkomstandigheden, zoals de confrontatie met leed en jeugdige slachtoffers op een PD, piketdruk, het spanningsveld tussen zorgvuldig onderzoek en zo snel mogelijk het wegvak vrijgeven voor het verkeer, en tot slot onvrede over de opvolging na het onderzoek. In tegenstelling tot andere rechercheurs doen de VOA-rechercheurs over het algemeen in hun eentje het hele onderzoek. Ze onderhouden de contacten met het openbaar ministerie (OM) en zijn vaak tot in de rechtszaal betrokken. Als het oordeel van het OM of de rechter uiteindelijk niet overeenstemt met het rechtvaardigheidsgevoel van de VOA-rechercheur kan dit een behoorlijke bron van frustratie zijn. Juist de grote mate van betrokkenheid maakt dat hij of zij het eindoordeel in zo'n geval als onrechtvaardig beschouwt.

Ook de confrontatie met het leed van slachtoffers en nabestaanden is belastend. Van Gils: “Het viel me op dat de VOA echt andere ‘copingstrategieën’ gebruikt dan anderen in de organisatie. Waar elders een grotere rol is voor emotionele steun, was voor deze collega's juist autonomie belangrijk. VOA-rechercheurs werken solistisch: ze zijn vaak alleen op een PD en draaien zelf het hele onderzoek. Hun autonomie geeft ze bijvoorbeeld de mogelijkheid

VOA-rechercheurs doen over het algemeen in hun eentje het hele onderzoek.

om emotionele afstand te houden en voor zichzelf hersteltijd in te bouwen. Waar de mensen van de forensische opsporing (FO) en uit ‘blauw’ na een zwaar ongeval vaak terug op het bureau komen voor een gezamenlijke debriefing, blijft de VOA-rechercheur alleen op de PD achter en gaat na zijn werkzaamheden naar huis. Ook de inzet van humor als copingstrategie zag ik bij de VOA veel minder dan bijvoorbeeld bij FO. Grappen maken en relativeren vinden zij vaak ongepast. Dit is voor de VOA-rechercheur niet in overstemming te brengen met het voor hen vaak voelbare onrecht dat slachtoffers en nabestaanden is aangedaan.”

Waarde Niet alle belastende omstandigheden betreffen de werkhoud. De VOA-rechercheurs ervaren de schaalvergroting door de reorganisatie als belastend. Deze schaalvergroting leidt tot inperking van hun autonomie, bijvoorbeeld in het plannen van diensten. Van Gils: “De VOA is tijdens de reorganisatie samengegaan met de FO. Beide onderdelen zijn bezig met sporenonderzoek en waarheidsvinding, dus wat dat betreft past dat prima. Maar ik zag ook verschillen in aansturing en in sommige teams zaten FO en VOA ook fysiek op verschillende plekken.”

Ook missen ze erkenning en waardering voor hun werk. Van Gils: “Dit laatste is niet alleen hun perceptie. In de weken dat ik meeliep, viel het mij ook op dat het belang van hun werk nog wel eens wordt onderschat. Het werd vaak afgedaan als: ‘Het is maar verkeer’. Dit terwijl VOA-rechercheurs vaak verantwoordelijk zijn voor het hele onderzoek en hun proces-verbaal in veel gevallen het enige is wat een rechter heeft om zijn oordeel op te baseren. Het werk van de VOA is dan ook van onschatbare waarde voor slachtoffers, nabestaanden en verdachten, zowel in het strafrechtelijke als het civiele traject.”

Wilt u contact opnemen met de recherchekundige?
Mail naar marc.van.gils@politie.nl

'Bij mishandeling speelt een gigantisch overdrachtsprobleem van de ene generatie op de andere'

'Veiligheid en veerkracht staan voorop'

Eva Kwakman is sinds januari vorig jaar landelijk officier van justitie Huiselijk Geweld en Zeden. Samenwerking met andere disciplines heeft zij hoog in het vaandel. 'We moeten samen om het slachtoffer heen staan.'

Wat is uw ambitie als landelijk officier Huiselijk Geweld en Zeden? "Mijn functie vloeit voort uit het programma Jeugd, Gezin en Zeden. Huiselijk geweld, zeden en jeugd hebben met elkaar te maken. Problematiek in gezinnen raakt vaak aan alle drie de domeinen, dus wij moeten domeinoverschrijdend denken en werken. Ik werk nauw samen met de landelijk officier Jeugd. Als het om minderjarige verdachten gaat, kom je bij haar uit. Gaat het om minderjarige slachtoffers, dan bij mij. Verdachte en slachtoffer kunnen in onze zaken overigens dezelfde persoon zijn. Want als een minderjarige strafbare feiten pleegt, dan is daar in veel gevallen iets aan vooraf gegaan: verwaarlozing, mishandeling of andere problemen. In de definitie van de jeugdwet, anders dan in het strafrecht, valt onder kindermishandeling ook verwaarlozing en getuige zijn van huiselijk geweld. Al die vormen van mishandeling leveren eenzelfde blijvende schade in de hersenen op: iemand is sneller emotioneel en de ratio wordt kleiner. Een slachtoffer kan dat overigens wel leren herkennen en bijsturen. We hebben hier dus te maken met een gigantisch overdrachtsprobleem van de ene generatie op de andere: pak je kindermishandeling niet aan, dan creëer je volwassenen met een kort lontje of met een groter risico om opnieuw slachtoffer te worden. Het is mijn ambitie om het verschil te maken voor sommige gezinnen, om iets te doen aan die transgenerationale overdracht. Er gebeuren al fantastische dingen, maar het moet niet van het toeval afhangen welke professional een slachtoffer treft. Goede manieren van samenwerken moeten ingebed zijn in de verschillende betrokken organisaties. Daar werken we aan."

Hoe pakt u vanuit het strafrecht deze zaken aan? "Veiligheid en veerkracht van het slachtoffer staan voorop. Het strafrecht zetten we in als het daaraan kan bijdragen, en op een manier dat het daaraan bijdraagt. Soms vraagt bepaalde problematiek om een andere oplossing dan vervolging. Een voorbeeld: een docent in het middelbaar onderwijs had zich tegenover een leerlinge volstrekt ontoelaatbaar gedragen. Zijn gedrag was wel strafbaar, maar strafrechtelijk gezien niet heel ernstig. Het meisje had aan

haar ouders verteld wat er gebeurd was, maar wilde absoluut niet dat daar een rechtszaak van zou komen, ze schaamde zich te veel. De ouders hebben bij de politie geïnformeerd wat ze het beste konden doen. De school had het incident gemeld aan de vertrouwensinspectie van het onderwijs. Dat is verplicht. Waar mogelijk werken OM en vertrouwensinspectie met elkaar samen. Zo wisten we van hen dat de leraar geschorst was en niet meer bij deze

>>

Eva Kwakman

Eva Kwakman volgde na haar studie Nederlands Recht aan de rijksuniversiteit Groningen de opleiding tot Rechterlijk ambtenaar (Raio-opleiding) en werd in 2005 officier van justitie in Assen. Zij deed ervaring op onder meer als pers-, zeden-, TGO-, jeugd- en huiselijk geweld-officier. In 2010 werd zij coördinerend zedenofficier bij het Parket Noord Nederland. In die functie was zij verantwoordelijk voor het beleid ten aanzien van de zedenzaken in Groningen, Friesland en Drenthe. Ze heeft in die periode vele honderden zeden- en kinderpornozaken aangestuurd en vervolgd. Vanaf 2013 werkte ze twee jaar een aantal dagen per week voor de Taskforce Kindermishandeling en seksueel misbruik van kinderen.

In 2014 begon zij met haar werk bij het Landelijk Programma Jeugd, Gezin en Zeden van het OM en in januari 2015 werd zij de eerste landelijk officier van justitie Huiselijk geweld en Zeden. In die functie houdt ze zich samen met de andere leden van het programma bezig met de wijze waarop het strafrecht in zaken rondom kwetsbare personen zodanig kan worden ingezet dat het bijdraagt aan duurzame verbeteringen in hun situatie. Hiertoe werkt zij veelvuldig samen met netwerkpartners, waaronder de nationale politie.

“Als wij een verdachte vastzetten, terwijl de hulpverlening resultaten boekt, dan werken we elkaar tegen.”

>> school zou terugkomen. Wij hebben de zaak toen voorwaardelijk geseponeerd. Die aantekening komt op zijn strafblad. Hierdoor zal deze docent geen Verklaring omtrent Gedrag meer krijgen als hij bij een nieuwe school wil werken of een ander beroep wil uitoefenen waarbij kinderen betrokken zijn. Zonder uitgebreide rechtszaak is dus bereikt dat deze man niet meer voor de klas komt te staan, terwijl tegelijkertijd is gebeurd wat het meisje wilde: geen aangifte doen en niet als getuige optreden. Het gaat om het resultaat. Daarmee is recht gedaan aan de veiligheid op die school en aan de veerkracht van dit slachtoffer. Een voorwaardelijk sepot met als voorwaarde dat iemand zich bijvoorbeeld aan afgesproken hulpverlening houdt, kan in een bepaalde situatie de beste oplossing zijn. Als wij een verdachte vastzetten, terwijl de hulpverlening druk met hem of haar bezig is en resultaten boekt, dan werken we elkaar tegen. Dat dient geen enkel belang.’

De samenwerking tussen strafrecht en hulpverlening verliep in het verleden nogal eens stroef. Hoe gaat dat nu in de praktijk? “Vroeger bestond binnen de hulpverlening inderdaad soms weerstand om samen te werken met politie en justitie, maar dat wordt steeds minder. Laatst was ik op bezoek bij een hulpverlener in het zuiden van het land en die ging mij uitleggen hoe belangrijk samenwerking met de strafrechtketen is. Daaruit blijkt dat er wel wat veranderd is. Je moet elkaar leren kennen om te begrijpen wat je aan elkaar hebt. Laatst stond ik in de rechtszaal in verband met een aanrandingszaak. Het slachtoffer was negentien, dus zij viel niet meer onder het wetsartikel dat minderjarigen beschermt, maar het betrof een kwetsbaar meisje. De zaak was lastig te bewijzen, omdat er weinig dwang had plaatsgevonden. Maar het meisje en haar zusje - ook slachtoffer van diezelfde oom - hadden zich duidelijk moeilijk aan het misbruik kunnen onttrekken. Op de

zitting zaten de meisjes en hun moeder alle drie te huilen. Ik had ze tevoren niet gesproken, want zij hadden geen gesprek aangevraagd. Het werd een vrijspraak. Technisch juridisch kon ik daar goed mee leven. Maar ik had het idee dat de meisjes en hun moeder de uitspraak niet begrepen en zich niet geloofd voelden. Toen heb ik ze na de uitspraak alsnog uitgenodigd voor een gesprek. Tijdens dat gesprek kon ik uitleggen hoe de zaak bewijstechnisch in elkaar stak en dat het niet zo was dat de rechter hen niet geloofde. Dat hielp. Aan het eind van het gesprek zei ik: ‘Ik zag dat jullie zo’n verdriet hadden, hoe gaat het nu eigenlijk? En hebben jullie hulp?’ Daarop ontstond een gesprek waarin zij vertelden dat de moeder zelf ook was misbruikt als jong meisje. Ik heb ze doorverwezen naar het Centrum voor Seksueel geweld. Ze gingen heel anders de deur uit dat ze binnenkwamen. Daar was ik blij mee. We werken nu echt op een andere manier dan vroeger. We hoeven als officier zelf geen hulpverlener of psycholoog te worden, maar de samenwerking met die disciplines is goud waard. Het komt de slachtoffers zeer ten goede.”

U gaf net een voorbeeld van een kwetsbaar slachtoffer. Hoe vaak krijgt u te maken met kwetsbare personen? “In het overgrote deel van de zaken. Jongeren, ouderen, mensen met een beperking, mensen die van anderen afhankelijk zijn, die meervoudige problemen hebben of die op een andere manier kwetsbaar zijn. Veel mensen die slachtoffer worden van zedenzaken zijn al eerder slachtoffer geweest. Van verwaarlozing, kindermishandeling, misbruik, eerdere zedendelicten en dat soort zaken. Als je slachtoffer bent geweest, heeft dat vaak gevolgen voor de manier waarop je in staat bent je grenzen te stellen en de manier waarop je situaties inschat. Ook dat maakt kwetsbaar. Slachtoffers met eerdere, traumatische ervaringen hebben moeite om weerbaar te zijn, om nee te zeggen en een goede inschatting te maken van risico’s. Wij hebben als openbaar ministerie gesprekken met deskundigen op psychologisch en gedragskundig terrein over dit soort zaken. Zij leren ons te begrijpen hoe deze mechanismes werken. Ook willen wij van de deskundigen weten wat wij kunnen bijdragen om te voorkomen dat zo iemand opnieuw slachtoffer wordt. Onder leiding van plaatsvervangend hoofdofficier van justitie Janet ten Hoope en samen met de landelijk officier van justitie Jeugd, Isabeth Mijnaerends, werk ik mee aan de versterking van de positie van kwetsbare personen.”

Een rechtszaak kan ook een traumatische ervaring zijn voor een slachtoffer van huiselijk geweld of een zedenmisdrrijf. Hoe houdt u daar rekening mee? “Een van onze uitgangspunten is: verdere schade aan slachtoffers zoveel mogelijk voorkómen. Onbedoeld kunnen wij de schade die een slachtoffer al heeft opgelopen nog groter maken. Dat is natuurlijk het laatste wat wij willen als openbaar ministerie. Trauma’s hangen samen met onmacht, in de macht raken van een ander. In een strafrechtelijke procedure kan een slachtoffer zich ook onmachtig voelen. Als wij dat begrijpen,

kunnen we ons handelen daaraan aanpassen. Sinds april van dit jaar zijn er drie nieuwe aanwijzingen voor veiligheid en veerkracht van kwetsbare personen: op het gebied van zeden, van huiselijk geweld en kindermishandeling, en van kinderpornografie. De uitgangspunten uit deze aanwijzingen komen voort uit het programma Jeugd, Gezin en Zeden dat ik al noemde. Voor de politie is er al een nieuwe Instructie zeden. Nieuwe instructies voor huiselijk geweld en kindermishandeling en voor kinderpornografie komen eraan. Die instructies sluiten aan bij de aanwijzingen, maar zijn interne stukken. Bijzonder is dat de drie nieuwe aanwijzingen dezelfde uitgangspunten hebben. Kort gezegd komen die hierop neer: veiligheid staat voorop, we houden rekening met de belangen van slachtoffers, we willen de veerkracht van slachtoffers behouden en versterken, en we werken als OM samen met partners. Veiligheid en veerkracht zijn de kernwaarden van het programma JGZ en van de aanwijzingen. En van mijn portefeuille als landelijk officier Huiselijk Geweld en Zeden.”

Hoe verloopt de samenwerking met de politie? “De politie is voor het OM een cruciale partner. De politie levert alle informatie aan. Hoe scherper dat gebeurt, hoe beter wij ons werk kunnen doen. We werken goed samen. Op het terrein van zeden hebben we sinds vijf jaar een gezamenlijke sturing. Vanaf het begin van de zaak trekken we samen op. De politie heeft een programma Zeden, kinderporno en kinderseksuïte. Daarmee maken wij goede afspraken. Bij de politie is er elke zes weken een overleg met alle teamchefs Zeden. Wij als OM hebben periodiek overleg binnen het platform van zedenofficieren. Die samenwerking heeft er de afgelopen jaren toe geleid dat nu overal in het land op dezelfde manier wordt gewerkt en zaken worden aangestuurd. Dat biedt mogelijkheden om ook op meer inhoudelijke thema’s verbeteringen aan te brengen.”

Op welke andere manieren krijgt de samenwerking vorm? “De gedachte is dat je met alle professionals om een slachtoffer heen staat met als doel hem of haar zo goed mogelijk te helpen. Zoals in de Centra voor Seksueel geweld. In deze regionale centra werken politie, traumadeskundigen, psychologen en artsen samen. Het OM maakt geen onderdeel uit van de centra, maar werkt mee. De centra richten zich met name op slachtoffers die korter dan zeven dagen geleden slachtoffer van een zedendelict zijn geweest. De centra zijn 24 uur per dag, zeven dagen per week telefonisch bereikbaar, kosteloos. Alle procedures zijn daar op elkaar afgestemd. Zo wordt er eerst een sporenonderzoek gedaan en daarna pas een somatisch onderzoek op SOA’s. Doe je het andersom, dan maak je sporen stuk. Op de plekken waar de centra al draaien, spreekt de politie meestal met het slachtoffer af bij het Centrum voor Seksueel geweld en niet op een politiebureau. De aangifte hoeft bij zedenzaken vaak niet direct te worden opgenomen. Wat wél direct moet gebeuren, zoals sporenonderzoek, gebeurt direct. Traumadeskundigen maken een nieuwe afspraak om te kijken hoe

het in de loop van de tijd met het slachtoffer gaat. De slachtoffers worden ook na het eerste bezoek begeleid. Slachtoffers in oudere zaken kunnen er eveneens terecht voor advies en hulpverlening. Ik zou het mooi vinden als we die samenwerking met al die verschillende deskundigen verder kunnen vormgeven. Ook in de nieuwe multidisciplinaire centra kindermishandeling is de werkwijze dat er één loket is voor het slachtoffer. Aan de achterkant van dat loket organiseren wij de samenwerking.”

Wat is de rol van de gemeenten? “De zorg voor gezinnen en kinderen ligt tegenwoordig primair bij de gemeenten. De gedachte daarachter is dat je dichterbij huis beter kan beoordelen wat nodig is en vooral ook dat één regisseur alles wat er rond een gezin gebeurt weet en afstemt. In veel probleemgezinnen is de problematiek langdurig en meervoudig, bijvoorbeeld een situatie van jarenlang huiselijk geweld waarbij meerdere gezinsleden zijn betrokken als dader én als slachtoffer. De gemeenten hebben kort geleden afgesproken dat zij eind 2018 een landelijk dekkende structuur voor de MDA++-aanpak hebben gerealiseerd, een multidisciplinaire aanpak voor ernstige vormen van huiselijk geweld, kindermishandeling en seksueel geweld. Veilig Thuis speelt daarin een belangrijke rol. Gemeenten zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de Veilig Thuis-organisatie in hun gebied. Samen met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de politie zijn we druk bezig om de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling te verbeteren. In het ‘Model samenwerkingsafspraken’ dat er sinds september vorig jaar is, staat deze samenwerking beschreven. Veilig Thuis en de politie gaan op meer momenten en op een betere manier informatie uitwisselen. De officier van justitie neemt pas een beslissing over de justitiële afdoening als er informatie van Veilig Thuis beschikbaar is. We willen in een vroeg stadium een zo compleet mogelijk beeld vormen van de gezinssituatie en de onderliggende problematiek. Veilig Thuis beschikt over een triage-instrument om te bepalen hoe acuut onveilig een situatie is, dus of er direct moet worden ingegrepen of dat het even kan wachten. Daarnaast wordt beoordeeld of er al dan niet sprake is van structurele onveiligheid. In gevallen waarin dat nodig is, moeten alle betrokken partners werken met een gezamenlijk plan van aanpak, met de juiste maatregelen en specialismen.”

Wilt u reageren op dit artikel?

Mail naar [redactie.blauw@politieacademie.nl](mailto:blauw@politieacademie.nl)

Voor meer informatie:

Kompol: zoektermen, zeden, huiselijk geweld, slachtoffer
Via navigeren: Criminaliteit > Zedendelicten > Zedenzaken
Criminaliteit > Huiselijk geweld > Huiselijk geweld aanpakken
Criminaliteit > Slachtofferzorg > Slachtofferzorg verlenen

Blauw

Het politievakblad *Blauw* is een maandelijks uitgave, met een oplage van 30.000 exemplaren. *Blauw* levert een bijdrage aan de voortgaande professionalisering van de Nederlandse politie.

Uitgever

Blauw wordt uitgegeven door de Politieacademie.

Redactieadres

Donauweg 3, 1042 AR Amsterdam
Telefoon: 088 - 6622451
E-mail: redactie.blauw@politieacademie.nl
Internet: www.politievakblad-blauw.nl

Redactieraad

Gerrit van der Burg, (hoofdofficier van justitie van het Landelijk Parket), Oscar Dros, (Politiechef Noord-Nederland), Wil van Gemert (directeur Cyber Security, NCSC), Astrid Raaphorst, (Directeur Regie en Control, Ministerie van Veiligheid en Justitie), Luc Rademakers (PDC), Joop de Schepper (Noord-West Nederland)

Journalistieke redactie

Rosmarijn Zuring (eindredacteur), Harro Meijnen (bladmanager), Doke Kuijer-Slobbe (redacteur), Erik van der Veen (redacteur), Mariëlle den Breejen (redacteur), Marion Venhorst (managementassistente).

Vakredactie

Alex van Amstel (Amsterdam), Thijs ter Avest (Midden-Nederland), Ronald Bakker (Noord-Nederland), Marius Derksen (Politieacademie), Sandor Dooper (Oost-Nederland), Ruud Gründmann (Den Haag), Toon van der Heijden (Parket Generaal), Gijs Heijmering (Amsterdam), Martin Jansen (Noord-Holland), Eric Joosten (Politieacademie), Monique Kerkmeijer (Amsterdam), Jeroen Kiekens (Noord-Nederland), Jurgen Knuist (Zeehavenpolitie), Matthijs Kortleven (Inspectie Leefomgeving en Transport), Jonne Kortmann (FMG), Chretien Louwerse (KMar), Rik Maliepaard (Rotterdam), Twan Martens (IV-organisatie), Alain Meijer (Zeehavenpolitie), Paul Moss (Politieacademie), Ruben Murk (NFI), Rob Vastbinder (Noord-Nederland), Frank Verdonk (Rijksrecherche), Willem Velthuyzen (FIU), Wietske Visser (Belastingdienst, FIOD), Bert Voerman (Landelijke Eenheid), Theo Volk (Landelijke Eenheid), Iet Voorhoeve (Landelijke Eenheid), Victor van der Waal (IV-organisatie), Michiel van der Wal (adviseur opsporingstechniek, NVMA-IOD)

Vormgeving

Boom + Verweij, Mijdrecht

Druk

Drukkerij De Bondt Grafimedia Communicatie BV Barendrecht

Advertenties

Commerciële advertenties: I.S. – Acquisitie, Irene Schaddelee (06 - 23700323) info@is-acquisitie.com
Personeelsadvertenties: Harro Meijnen, *Blauw*, (06 - 23354173) redactie.blauw@politieacademie.nl

Abonnementen

Blauw wordt in controlled circulation gratis verspreid onder de politie. Een jaarabonnement op *Blauw* kost 135 euro. Aanmelding uitsluitend schriftelijk bij het secretariaat van *Blauw*. redactie.blauw@politieacademie.nl

Opzeggen

Abonnementen worden steeds stilzwijgend met een jaar verlengd. Opzeggen kan via redactie.blauw@politieacademie.nl. De opzegtermijn is vier weken voor het einde van de abonnementsperiode.

Adreswijzigingen

Adreswijzigingen kunnen uitsluitend schriftelijk worden aangemeld via het redactiesecretariaat. redactie.blauw@politieacademie.nl

Copyright © 2016

Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

Disclaimer

De redactie voert haar taak uit op basis van een redactiestatuut. Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaarden de uitgever, de auteurs en redactie geen aansprakelijkheid.

ISSN 1871-4307

Oktober

6 oktober 2016

NIK themadag

Locatie: De Reehorst, Ede

Kosten: Geen

Inlichtingen: congres@politieacademie.nl

088-6622030

7 oktober 2016

Veteranendag en Reunie Koninklijke Marechaussee

Locatie: Koning Willem III kazerne in

Apeldoorn

Inlichtingen:

Veteranendag.KMar@mindef.nl of

reunie.kmar@mindef.nl

10 oktober 2016

Seminar de toekomst van het verdachtenverhoor

Locatie: Concernlocatie politieacademie

Kosten: geen

Inlichtingen: congres@politieacademie.nl

088-6622030

14 oktober 2016

Themadag Forensische Opsporing

Kosten: geen

Locatie: Politieacademie Apeldoorn

Inlichtingen: congres@politieacademie.nl

088-6622030

24 tot 28 oktober 2016

Basic bloodstain analysis course (40 hours -5 days)

Kosten: 1350 euro

Locatie: Loci Forensics Training Institute,

Nieuw-Vennep

Inlichtingen: info@lociforensics.nl

(0)20 8907749

28 oktober 2016

Lectorale rede 'Tonen van politieprofessie: over treffen van de mens' door dr. Annika Smit

Kosten: Geen

Locatie: Politieacademie, Concernlocatie

Apeldoorn

Inlichtingen: congres@politieacademie.nl

088-6622030

November

2, 9, 16 en 23 november 2016

Lijkschouw: Bijzondere situaties

Kosten: 1580 euro

Locatie: Utrecht

Inlichtingen: www.nspoh.nl,

tel: 030-8100500, e-mail info@nspoh.nl.

10 november 2016

Professionaliseringsdag Financieel Rechercheren

Kosten: Geen

Locatie: Congrescentrum de Reehorst, te

Ede

Inlichtingen: congres@politieacademie.nl of

088-6622030

14-18 November 2016

Basiscursus Bloedspoorpatroonherkenning

Kosten: 1.495 euro

Locatie: NFI, Den Haag

Inlichtingen: [http://academy.](http://academy.forensicinstitute.nl/bpa-basic)

forensicinstitute.nl/bpa-basic

21 tot 25 november 2016

Advanced bloodstain analysis course (40 hours -5 days)

Kosten: 1350 euro

Locatie: Loci Forensics Training Institute,

Nieuw-Vennep

Inlichtingen: info@lociforensics.nl of

(0)20 8907749

30 november, 7, 14 en 21 december 2016

Kindermishandeling en NODOK

Module voor (forensisch) artsen.

Kosten: 1580 euro

Locatie: Utrecht

Inlichtingen: www.nspoh.nl,

tel: 030-8100500, e-mail info@nspoh.nl.

Blauw op uw tablet

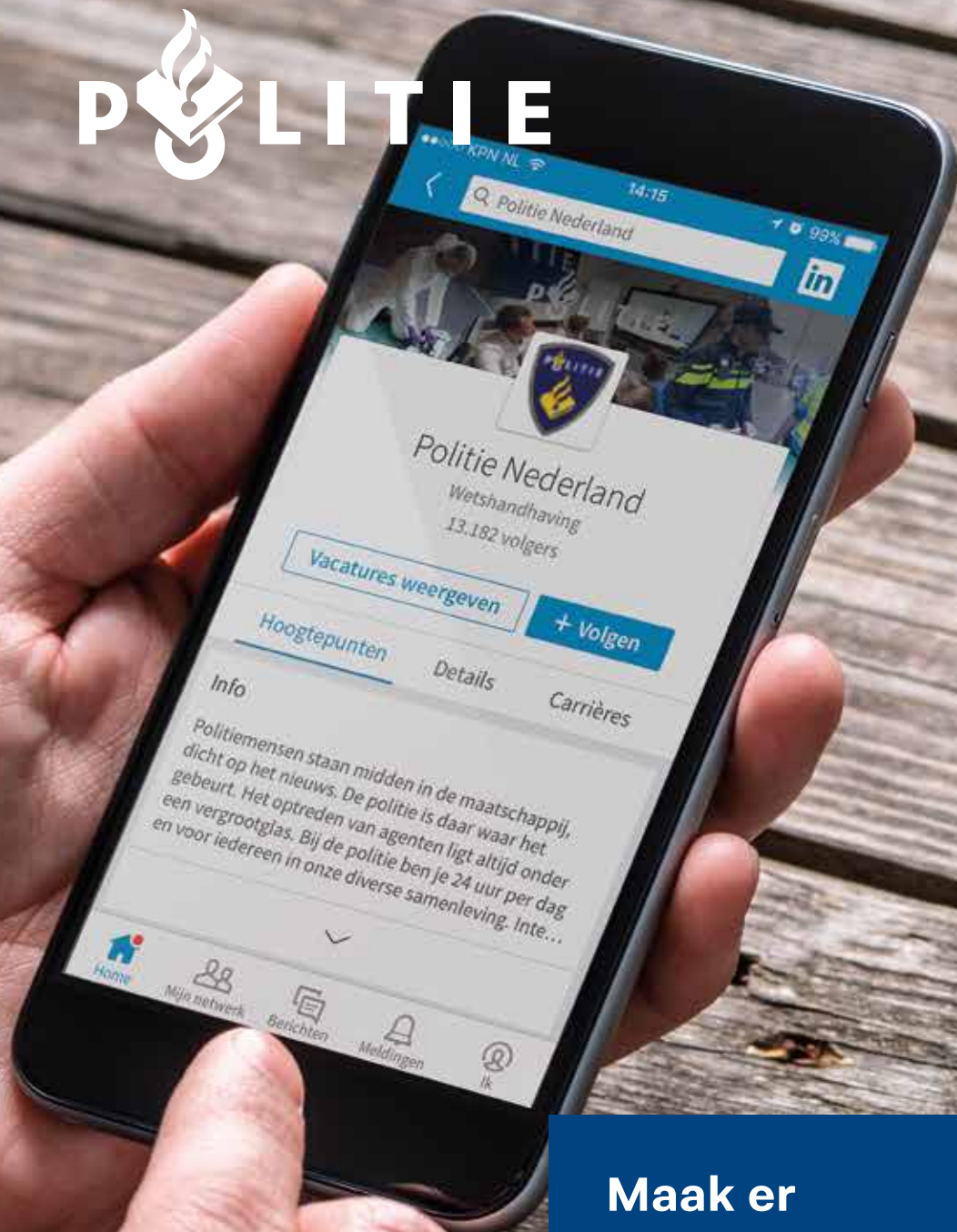

Vakblad Blauw op intranet

**<http://intranet.politie.local> operationeel
download de PDF**

mail Blauw naar uw tablet

POLITIE

**Maak er
politiewerk van**

Van connectie naar collega

Jij weet als geen ander hoe het is om bij de politie te werken. Misschien zijn er mensen binnen jouw netwerk die ook een uitdagende baan bij de politie willen.

Volg 'Politie Nederland' op LinkedIn en deel interessante vacatures binnen je netwerk. Zo kunnen jouw connecties je nieuwe collega's worden.

Kijk op [linkedin.com/company/nederlandse-politie](https://www.linkedin.com/company/nederlandse-politie)

« waakzaam en dienstbaar »

Rechercheurs & Projectleider Zorgfraude

bbra salarisschaal 9/10 en 11 (PL)

Standplaats Utrecht

Sluitingsdatum 10 oktober 2016

Voor het Team Opsporing Zorgfraude zijn wij op zoek naar enthousiaste rechercheurs om complexe onderzoeken op het gebied van zorgfraude uit te voeren. Daarnaast zijn we op zoek naar een projectleider om deze onderzoeken aan te sturen.

De Inspectie SZW heeft naast het toezicht op de naleving van wet- en regelgeving m.b.t. arbeidsomstandigheden, een bijzondere opsporingsdienst: De Directie Opsporing, die hoofdzakelijk op het domein van SZW, maar voor VWS ook op Zorgfraude onderzoek doet.

Rechercheur Zorgfraude

Als rechercheur verricht je gevarieerde onderzoeken in teamverband waar complexe vraagstukken spelen met een strafrechtelijk karakter. Je werkzaamheden bestaan onder meer uit (het sturen op) het verzamelen, bewerken en analyseren van (financiële/digitale/tactische) onderzoeks-informatie, verhoren, het werken met bijzondere en innovatieve opsporingsmethoden, het berekenen van wederrechtelijk verkregen voordeel, het traceren van vermogen, het vastleggen van de onderzoekshandelingen in een proces-verbaal en het opstellen van het (ontnemings)dossier. Je bent bekend met verschillende methoden en technieken. Je bent creatief en innovatief in onderzoeken met een vaak medisch karakter en draagt bij aan een effect in de keten. Je beschikt over de volgende competenties: pro-actief, flexibel, sterk ontwikkelde communicatieve vaardigheden, omgevingsbewustzijn, (organisatie) sensitiviteit coachend vermogen en samenwerkingsgericht;

Projectleider Zorgfraude

Als projectleider ben je met je directe collega's gezamenlijk verantwoordelijk voor de dagelijkse aansturing en werkverdeling. Projectleiders nemen deel aan het TSO waar samen met het management deze aansturing en werkverdeling wordt besproken en waarbij de projectleider optreedt als informant. Je draagt nadrukkelijk bij aan de doorontwikkeling van het team, coacht medewerkers naar een grote mate van zelfstandigheid, vervult enkele taakaccenten en treedt op als Hulpofficier van Justitie.

Functie-eisen & voorwaarden

- Relevant HBO-diploma (bij voorkeur in een van de financieel/economische of recherche/criminologie of ICT afstudeer-varianten);
- Aanvullende ervaring op het gebied van recherche/criminologie en/of ICT en/of financieel onderzoek en/of zorgfraude-onderzoek/toezicht;
- Ervaring in het werken met SumMIT en complexe dossier-vorming;
- Affiniteit en inzicht met vraagstukken en speelveld in de zorg;
- Goede schriftelijke- en analysevaardigheden;
- Rijbewijs B + Opsporingsbevoegdheid;
- Een AIVD-screening maakt onderdeel uit van de procedure en een assessment kan onderdeel zijn;
- Voor de projectleider geldt aanvullend minimaal drie jaar werkervaring in een aansturende/projectleidersrol en bekendheid met innovatieve/alternatieve BOB-middelen.

Salaris

Het salaris bedraagt, afhankelijk van opleiding en ervaring, voor rechercheur maximaal € 3.647,23 of € 4.049,43 bruto per maand en voor de projectleider maximaal € 4.605,10 bruto per maand. Er kan sprake zijn van aanstelling in een aanloopschaal.

Sollicitatie:

Via e-mailadres: Personeelszaken@inspectieszw.nl

Inspectie SZW
Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Zakboeken Politie: onmisbaar in de dagelijkse praktijk!

Zakboeken Politie

Wilt u zaken beter en sneller afwerken? En wilt u onnodig herstelwerk en vertraging bij de verdere afhandeling van strafzaken voorkomen? Gebruik dan de Zakboeken Politie! Stuk voor stuk handzame uitgaven met overzichtelijke, actuele en betrouwbare informatie die u in uw dagelijkse praktijk nodig heeft. Onmisbaar voor hulpofficieren van justitie en overige algemene en buitengewone opsporingsambtenaren. De zakboeken voor de hulpofficier bieden door de diepgaande bespreking en het omvangrijke notenapparaat ook ideale ondersteuning voor specialisten in de opsporing, advocaten, officieren van justitie en strafrechters.

Een kleine greep uit de verwerkte actualiteiten:

Rechtsbijstand, consultatierecht en verhoorbijstand / Optreden o.g.v. art. 3 Politiewet / Controle voertuigen (dynamische controle, inbrekerswerkvoertuigen, enz.) / Terreurbevoegdheden / Drones / Zedenmisdrijven / Oplichting middels websites / Acquisitiefraude / Heling / Verlaten plaats ongeval / Vele wetsvoorstellen / Zie voor een compleet overzicht per zakboek zakboekenpolitie.com

Bestellen? Ga naar wolterskluwer.nl/politie

 Wolters Kluwer
When you have to be right

Holland Casino Amsterdam is op zoek naar een

Assistent Manager Security & Responsible Gaming

De functie

Als Assistent Manager Security & Responsible Gaming ben je mede verantwoordelijk voor de veiligheid in onze vestiging Amsterdam. Als resultaatgerichte specialist van de afdeling geef je leiding aan de uitvoering van werkzaamheden binnen de afdeling Security tijdens je dienst. Je maakt hierbij gebruik van je specialistische kennis en coachende vaardigheden. Samen met je collega's zie je toe op een eerlijk spelverloop, je signaleert onregelmatigheden en stelt indien nodig onderzoeken in. Daarnaast voer je controles uit, treed je op bij calamiteiten en geef je uitvoering aan het preventiebeleid kansspelverslaving en het anti-witwasbeleid. Je bent actief betrokken bij Holland Casino en onze doelstellingen welke o.a. gebaseerd zijn op de geldende wet- en regelgeving.

In deze functie werk je in wisseldiensten. Een vroege dienst begint om 11.30 uur en een late dienst eindigt om 04.00 uur. Je wordt ook ingezet in de weekenden en op feestdagen.

Wij bieden je een contract waarbij je minimaal 30,4 uur en maximaal 38 uur per week werkt, afhankelijk van jouw mogelijkheden.

Wat vragen wij van jou?

- Je bent in het bezit van een het diploma allround Politiemedewerker (niveau 4), of vergelijkbaar politiediploma met relevante rechercheopleiding;
- Je bent in het bezit van vakdiploma's beveiliging of bereid deze diploma's binnen een jaar te behalen;
- Je hebt minimaal 5 jaar relevante werkervaring waarbij een deel van de ervaring is opgedaan binnen de opsporing;
- Je bent energiek & positief, in staat om kritisch naar jezelf en je omgeving te kijken en hebt sterke sociale vaardigheden.

Wat bieden wij jou?

Een bijzondere werkomgeving met ruimte voor eigen initiatieven. Naast een interessante, veelzijdige functie bieden wij goede primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden zoals:

- Een bruto salaris op fulltime basis van minimaal € 2.400,-. Afhankelijk van je ervaring en potentie kan dit uitgroeien tot € 4.150,- (exclusief 20% onregelmatigheidstoelag).
- Minimaal 25 vakantiedagen op fulltime basis, compensatie feestdagen en extra roostervrije dagen;

Ben jij overtuigd van een match?

Stuur dan je sollicitatiebrief en CV voor 9 oktober a.s. naar recruitment@hollandcasino.nl. Of bel voor meer informatie naar André Treur, 06-54385070.

De gesprekken vinden plaats op maandag 17 oktober a.s.

ONRUST IN DE OPSPORING

4 november 2016

Hoofdbureau Politie Den Haag

Dynamisering &
flexibilisering

Innovatie &
high tech

Korte klap
& rechtstatelijkheid

Meer informatie en inschrijven:

GEMEENTENUCONGRESSSEN.NL/POLITIE

Het Jaarcongres van
HET TIJDSCHRIFT VOOR DE POLITIE

WERKENDE PERSPECTIEVEN VOOR WENDBAARHEID EN DYNAMIEK

Tijdens dit jaarcongres verkennen we, aan de hand van innovatieve aanpakken, de succesfactoren die zorgen voor een nieuwe dynamiek in de opsporing.

Kijk samen met politie, OM en gemeenten naar verbeterpunten om de slagkracht in opsporing te vergroten door:

- Toepassing van big data en inzet van burgers in de opsporing
- Aanpak van cyber- en financieel-economische criminaliteit door slim schakelen tussen alle partijen

De experts zijn o.a.:

Stoffel Heijsman
Politiechef Oost-Nederland

Paul Depla
Burgemeester van Breda

Fred Westerbeke
Hoofdofficier van Justitie
van het Landelijk Parket

het Tijdschrift
voor de Politie

Kika

kinderenkankervrij

www.kika.nl

Giro 8118

Uw steun is hard nodig

Training Base Weeze

Net over de Nederlandse grens bevindt zich in Weeze Duitsland het grootste realistische oefencentrum van Europa: Training Base Weeze.

Training Base Weeze is het realistische oefencentrum voor professionele hulpverleners van de Brandweer, Politie, Defensie en overige hulpdiensten als Geneeskundige Dienst en Internationale Humanitaire hulpverlening. Voertaal op dit oefencentrum is Nederlands (en Duits en Engels).

Multidisciplinair Realistisch Oefencentrum

Training Base Weeze biedt professionele hulpverleners al jaren een goede en veilige realistische oefenomgeving. En daarmee een gelegenheid om kennis, vaardigheden en beroepshouding in een realistische context te toetsen en waar mogelijk zelfs te verbeteren.

De realistische context bestaat uit een groot afgeschermd terrein van ruim 40 hectare, bestaande uit twee delen, voorzien van een enorme diversiteit aan kleine en grote oefenobjecten gelegen in een complete stedelijke infrastructuur.

Het biedt de mogelijkheid om te trainen volgens de meest actuele te hanteren inzetprocedures in een realistische omgeving. Hiermee wordt gewaarborgd dat snel en efficiënt competenties van professionele hulpverleners ontwikkeld kunnen worden.

Hoofdtterrein

Het hoofdterrein kent facilitaire gebouwen en grote oefenobjecten. Training Base Weeze beschikt over een eigen hotel, slaapzalen en een restaurant / bar, waarmee gemakkelijk aan ruim 400 deelnemers tegelijkertijd onderdak en aangename verblijfsverzorging kan worden geboden. Daarnaast staan er een groot aantal oefengebouwen. Deze locaties zijn onder andere een krachtcentrale, een xtc-lab, een kroeg, een bank, een personentrein, diverse woningen, een schoolgebouw en zelfs een stuk snelweg.

De trainingsmogelijkheden zijn zo divers dat elke eenheid zijn training zo realistisch als gewenst kan vormgeven en uitvoeren. Van kleine groepen die een procedure training willen doen tot aan grote eenheden die bij ongeregelde in de openbare orde moeten optreden, voor alles is een passend realistisch oefenscenario te creëren.

Oefendorp

Het oefendorp beslaat een terrein met zo'n 300 woningen waarvan een groot aantal is ingericht. Deze realistische trainingsomgeving biedt de mogelijkheid om van een kleine inzetgroep tot meerdere pelotons mobiele eenheid trainingen te organiseren die de realiteit maximaal benaderen. Door de ruime opzet en de grootte van het oefendorp is er de mogelijkheid een aantal verschillende groepen in hetzelfde dorp gescheiden van elkaar te laten trainen.

Voor meer informatie:

internet www.trainingbaseweeze.com
telefoon 0049 (0) 2837665630
e-mail info@tb-weeze.com

www.tstc.nl/security

TSTC BV • Plesmanstraat 62 • 3905 KZ Veenendaal • T 0318-581480

TSTC is een gerenommeerd IT opleidingsinstituut en erkend specialist in informatiebeveiliging- en cybersecurity trainingen

Trainingen (o.a.):

- Certified Ethical Hacker (CEH)
- CyberSec First Responder (CFR)
- Certified Chief Information Security Officer (C|CISO)
- Certified Information Privacy Professional (CIPP/E)
- Certified Information Privacy Manager (CIPM)

want security start bij mensen!!

Fraudehelpdesk.nl
of
BEL 088-7867372

FRAUDE HELPDESK.nl

Hytera

Ongekende Mogelijkheden voor Radio Communicatie

Professional Mobile Radio uit Duitsland

Zorg voor Veiligheid. DMR en TETRA oplossingen van Hytera bieden niet alleen een hoge betrouwbaarheid, het beste bereik en betrouwbare stabiliteit, maar U profiteert ook direct van de kracht van een wereldwijd sterk en erkend merk.

Wij zorgen voor uw veiligheid.
Hytera Mobilfunk GmbH.

www.hytera.nl

BEDRIJFSOPTICIEN

Ervaar het gemak!

BEDRIJFSOPTICIEN IS ONDERDEEL VAN CRAZZ OPTICS BV

BEDRIJFSOPTICIEN: COMPUTERBRIL OF BEELDSCHERMBRIL

Het gebruik van de computer is een vast onderdeel van ons leven geworden, thuis en op het werk. Hiermee is de behoefte aan het verleggen van grenzen en aan perfectie gegroeid. Kritische werknemers eisen dan ook maximale ondersteuning in de breedte, op de korte én middellange afstand.

Bedrijfsopticien biedt de oplossing van metingen op locatie bij u op kantoor. Met onze opticiens meten wij bij alle locaties van de Politie. Wij letten op houding en afstanden en kunnen met deze gegevens de beste bril voor het werk realiseren.

Wist u dat maar liefst 70% van alle werknemers in kantoor- en andere binnensituaties, nek- en hoofdpijnklachten hiervan ervaren?

www.bedrijfsopticien.com

Bel ons landelijke nummer voor een oogmeting direct op uw werkplek

T: 085 060 5 060 W: www.bedrijfsopticien.com

**POLITIE
BETAALT
25%**

Altijd een goed inkomen voor € 5,- per maand?

Ziek van het geweld

Politiewerk is mooi. Maar ook een beroep met risico's en gevaren. Filmpjes circuleren via sociale media en mondige burgers hebben hun mening al snel klaar. Het leidt tot vervelende incidenten en geweld tegen de politie. Dankzij uw opleiding en ervaring kunt u daar goed mee omgaan. Maar soms loopt het anders. Traumatische gebeurtenissen en geweld op het werk kunnen leiden tot minder werkplezier, stress, fysieke pijn en psychische klachten. Komt u dat ook bekend voor?

Uw inkomen kan dalen tot bijstandsniveau

Daarnaast hebt u als politiemedewerker vaak te maken met wisselende diensten, een hoog werktempo en reorganisaties. Niet zo vreemd dus dat het ziekteverzuim bij Politie nog steeds toeneemt en hoger is dan het landelijk gemiddelde. Langdurig ziek zijn kan leiden tot arbeidsongeschiktheid. Dan hebt u naast zorgen om uw gezondheid, ook zorgen om uw inkomen. Want dat kan op den duur dalen tot bijstandsniveau. Tenzij u iets regelt.

Een AOV op maat

Wilt u zeker zijn van een goed inkomen bij arbeidsongeschiktheid? Kies dan voor de arbeidsongeschiktheidsverzekering van Loyalis: de AOV Politie. Deze sluit perfect aan op uw CAO Politie en ABP-pensioenregeling. U kunt dan altijd rekenen op een aanvulling tot minimaal 70% van uw inkomen. Zo hebt u altijd genoeg geld om goed voor uzelf en uw gezin te kunnen blijven zorgen.

Al verzekerd voor zo'n € 5,- per maand

Denkt u dat een arbeidsongeschiktheidsverzekering duur is? Dat valt erg mee. Uw werkgever vindt deze verzekering voor u belangrijk en betaalt daarom maar liefst 25% van uw premie! Bereken op www.loyalis.nl/aov-politie uw maandpremie gebaseerd op uw eigen salaris. Van het getoonde bedrag op de website gaat de 25% werkgeversbijdrage nog af! Doorgaans betaalt u maar zo'n € 5,- per maand.

'Vorig jaar kreeg ik een melding van een burenruzie. Ik had al vaak bemiddeld bij zulke incidenten. Ter plaatse troffen mijn collega en ik twee vechtende buurmannen. Maar toen we tussen beiden kwamen, keerden ze zich plotseling tegen ons. Zo uit het niets. Ik kreeg een kopstoot en moest me in het ziekenhuis laten behandelen. De impact was enorm. Ik ben toch een agent, dacht ik? Ik heb al zoveel meegemaakt waar ik door mijn ervaring mee om weet te gaan? Waarom was ik nu niet in staat om mezelf en mijn collega te beschermen? Het was trouwens niet het eerste incident. Geweld op uitgaansavonden, omstanders van een ongeval die je de weg versperren, noem maar op. Politiewerk is mijn roeping, maar toch kon ik ineens niet meer. Die burenruzie was de druppel en ik meldde me ziek. Ik werk nu hard aan mijn re-integratie, want terugkomen op het werk zal ik! Tot die tijd vult de AOV Politie mijn salaris gelukkig aan. Mijn verzuim bezorgt mij al genoeg zorgen. Gelukkig heb ik die niet over mijn inkomen.'

Een ex-agent die zijn verhaal doet op een forum. Wacht niet tot het u overkomt en sluit vandaag nog de AOV Politie af. U hebt het zo geregeld! Meer weten? Ga naar www.loyalis.nl/aov-politie

jij, je pensioen en **Loyalis**